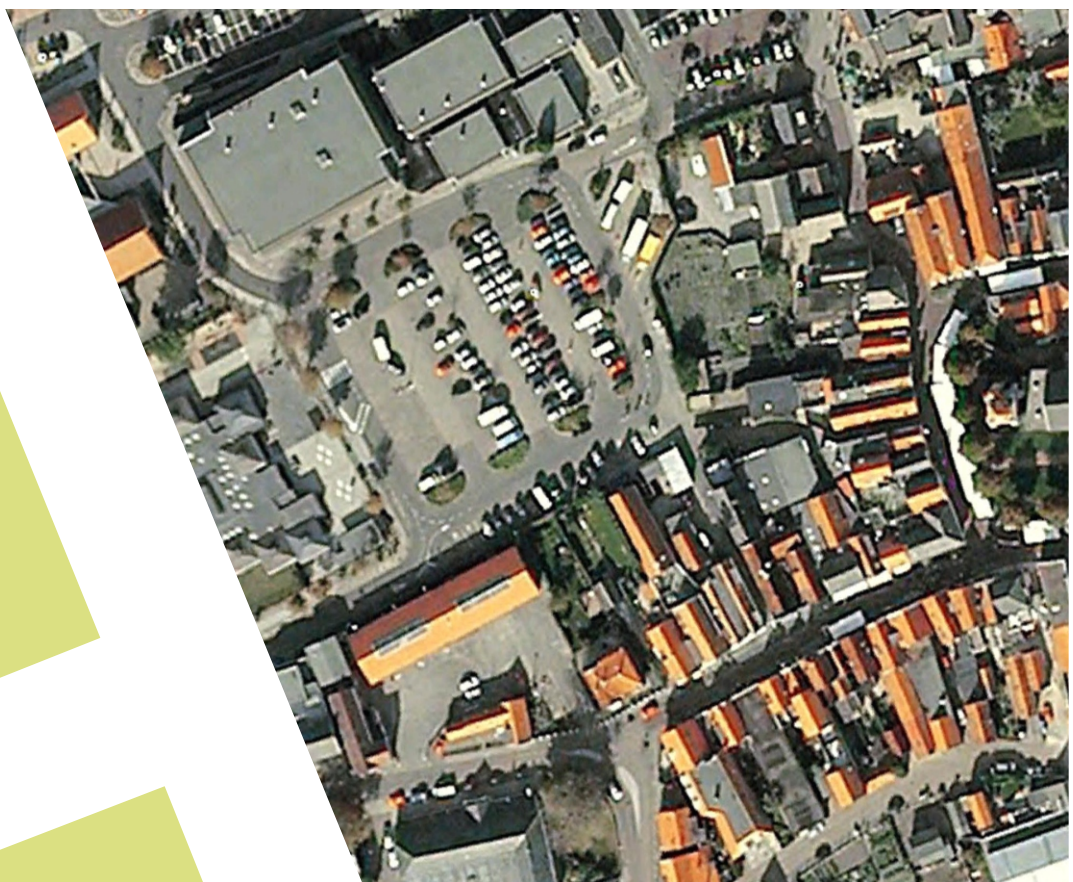

Goedereede

Dorpsienden 1^e fase, Ouddorp

bijlagenboek bij bestemmingsplan

Goedereede

Dorpsstienden 1e fase, Ouddorp

bestemmingsplan

identificatie

identificatiecode:

NL.IMRO.0511.GDROdrpDrpstien1-BP40

projectnummer:

051100.16033.00

projectleider:

mw. drs. J.P. Zevenbergen-Herweijer

planstatus

datum:

31-03-2011

25-05-2011

12-06-2012

22-11-2012

status:

concept

voorontwerp

ontwerp

vastgesteld

bijlagen
bij de toelichting

Bijlagen:

1. Bureauonderzoek flora en fauna.
2. Wegverkeerslawaaï.
3. Archeologisch onderzoek.
4. Bodemonderzoek.
5. Inspraakverslag.
6. Beschaduwïng 'Centrumplan Ouddorp/Albert Heijn'.
7. Brieven overleginstanties.

Bijlage 1 Bureauonderzoek flora en fauna

Bijlage Bureauonderzoek flora en fauna

Ecologie

In dit bureauonderzoek is de bestaande situatie vanuit ecologisch oogpunt beschreven en is vermeld welke ontwikkelingen mogelijk worden gemaakt. Vervolgens is aangegeven waaraan deze ontwikkelingen – wat ecologie betreft – moeten worden getoetst. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen het toetsingskader dat door wettelijke regelingen wordt bepaald en het toetsingskader dat wordt gevormd door het beleid van Rijk, provincie en gemeente.

Huidige situatie

Het plangebied bestaat uit bebouwing, verharding, tuinen/braakliggend terrein en straatbomen.

Beoogde ontwikkelingen

In het plangebied vindt nieuwbouw plaats ten behoeve van de vestiging van een Albert Heijn en woningen. Hiervoor moeten de volgende werkzaamheden worden uitgevoerd:

- sloop van schuurtjes;
- verwijderen beplanting en bomen;
- bouwrijp maken;
- bouwwerkzaamheden.

Toetsingskader

Beleid

De Nota Ruimte geeft het beleidskader voor de duurzame ontwikkeling en een verantwoord toekomstig grondgebruik in de vorm van onder andere de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuurgebieden. Het netwerk wordt gevormd door kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones. De EHS is op provinciaal niveau uitgewerkt in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).

Normstelling

Flora- en faunawet

Voor de soortenbescherming is de Flora- en faunawet (hierna Ffw) van toepassing. Deze wet is gericht op de bescherming van dier- en plantensoorten in hun natuurlijke leefgebied. De Ffw bevat onder meer verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- en plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfsplaatsen. De wet maakt hierbij een onderscheid tussen 'licht' en 'zwaar' beschermde soorten. Indien sprake is van bestendig beheer, onderhoud of gebruik, gelden voor sommige, met name genoemde soorten, de verbodsbepalingen van de Ffw niet. Er is dan sprake van vrijstelling op grond van de wet. Voor zover deze vrijstelling niet van toepassing is, bestaat de mogelijkheid om van de verbodsbepalingen ontheffing te verkrijgen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Voor de zwaar beschermde soorten wordt deze ontheffing slechts verleend, indien:

- er sprake is van een wettelijk geregeld belang (waaronder het belang van land- en bosbouw, bestendig gebruik en dwingende reden van groot openbaar belang);
- er geen alternatief is;
- geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient in het geval van zwaar beschermde soorten of broedende vogels overtreding van de Ffw voorkomen te worden door het treffen van maatregelen, aangezien voor dergelijke situaties geen ontheffing kan worden verleend.

Met betrekking tot vogels hanteert het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie de volgende interpretatie van artikel 11:

De verbodsbepalingen van artikel 11 beperken zich bij vogels tot alleen de plaatsen waar gebroed wordt, inclusief de functionele omgeving om het broeden succesvol te doen zijn, én slechts gedurende de periode dat er gebroed wordt. Er zijn hierop echter verschillende uitzonderingen, te weten:

Nesten die het hele jaar door zijn beschermd

Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Ffw het gehele seizoen.

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruikmaken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd

In de 'aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het hele jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. De soorten uit categorie 5 vragen soms wel om nader onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

De Ffw is voor dit bestemmingsplan van belang, omdat bij de voorbereiding van het plan moet worden onderzocht of deze wet de uitvoering van het plan niet in de weg staat.

Natuurbeschermingswet 1998

Uit het oogpunt van gebiedsbescherming is de Natuurbeschermingswet 1998 van belang. Deze wet onderscheidt drie soorten gebieden, te weten:

- a. door de minister van EL&I (voormalig Ministerie van LNV) aangewezen gebieden, zoals bedoeld in de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- b. door de minister van EL&I (voormalig Ministerie van LNV) aangewezen beschermde natuurmonumenten;
- c. door Gedeputeerde Staten aangewezen beschermde landschapsgezichten.

De wet bevat een zwaar beschermingsregime voor de onder a en b bedoelde gebieden (in de vorm van verboden voor allerlei handelingen, behoudens vergunning van Gedeputeerde Staten of de Minister van EL&I). De bescherming van de onder c bedoelde gebieden vindt plaats door middel van het bestemmingsplan. De speciale beschermingszones (a) hebben een externe werking, zodat ook ingrepen die buiten deze zones plaatsvinden verstoring kunnen veroorzaken en moeten worden getoetst op het effect van de ingreep op soorten en habitats.

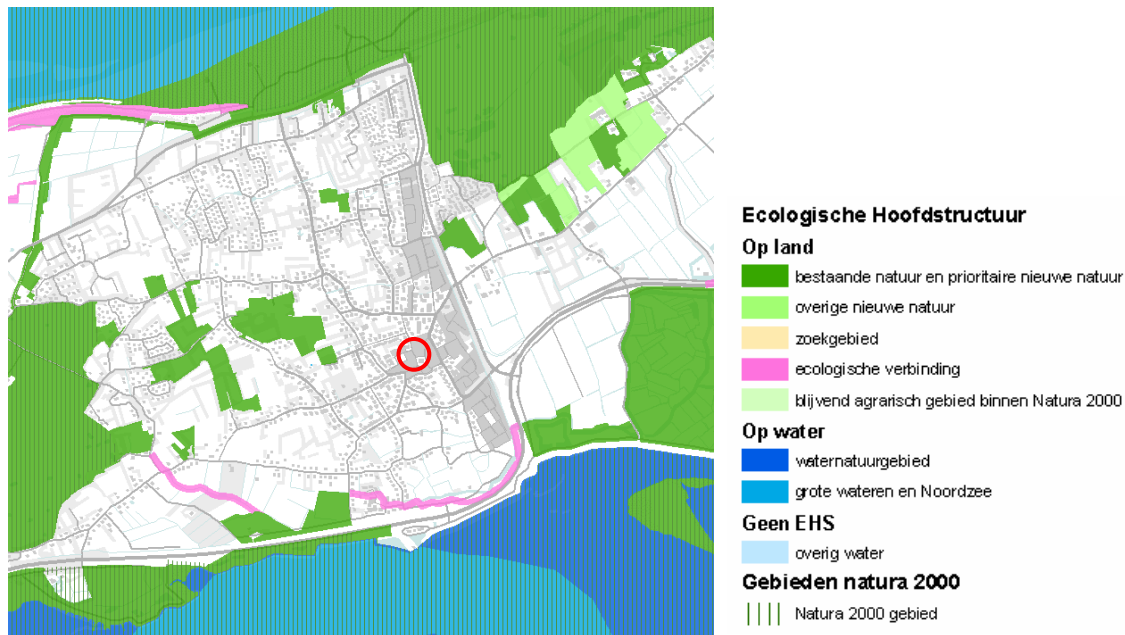
Bij de voorbereiding van het bestemmingsplan moet worden onderzocht of de Natuurbeschermingswet 1998 de uitvoering van het plan niet in de weg staat. Dit is het geval

wanneer de uitvoering tot ingrepen noodzaakt waarvan moet worden aangenomen dat daarvoor geen vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998 zal kunnen worden verkregen.

Onderzoek

Gebiedsbescherming

Het plangebied vormt geen onderdeel van een natuur- of groengebied met een beschermde status, zoals Natura 2000. Het plangebied maakt ook geen deel uit van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Deze natuurgebieden liggen op grote afstand van het plangebied en worden niet beïnvloed door de relatief kleinschalige ingreep in de kern van Ouddorp. Gebiedsbescherming komt derhalve in deze paragraaf niet meer aan de orde.

Figuur B.1: Ligging plangebied (rode cirkel) t.o.v. beschermde natuurgebieden (bron: geo-loket provincie Zuid-Holland)

Soortenbescherming

De huidige ecologische waarden zijn vastgesteld aan de hand van foto's van het plangebied, algemene ecologische kennis en verspreidingsatlassen/gegevens (onder andere www.ravon.nl en www.waarneming.nl) waarin de waarnemingen zijn aangegeven.

Planten

Op basis van bekende verspreidingsgegevens en de aanwezige biotopen kan worden gesteld dat het plangebied geen bijzondere of beschermde soorten herbergt.

Vogels

In het opgaand groen binnen het plangebied kunnen algemeen voorkomende vogelsoorten als pimpelmees, koolmees, staartmees, roodborst, spreeuw en ekster hun leefgebied hebben. De te slopen schuurtjes in het plangebied bieden naar verwachting geen nestgelegenheid aan vogelsoorten met een vaste nestplaats.

Zoogdieren

De Atlas van de Nederlandse zoogdieren (Broekhuizen, 1992) laat zien dat in het plangebied soorten als mol, egel, veldmuis en huisspitsmuis voorkomen. De te slopen schuurtjes en kappen bomen in het plangebied zijn niet geschikt als vaste verblijfplaats voor vleermuizen. Mogelijk dat het plangebied marginaal foerageergebied vormt voor vleermuizen.

Overige soorten

Het plangebied is ongeschikt als biotoop voor beschermde vissen, amfibieën, reptielen en insecten (vlinders, sprinkhanen en libellen). De genoemde beschermde soortengroepen stellen hoge eisen aan hun leefgebied; het plangebied voldoet hier niet aan.

In tabel B.1 staat aangegeven welke beschermde soorten er binnen het plangebied (naar verwachting) voorkomen en onder welk beschermingsregime deze vallen.

Tabel B.1: Beschermde soorten binnen het plangebied en het beschermingsregime

vrijstellingsregeling Ffw	tabel 1		mol, egel, veldmuis en huisspitsmuis
ontheftingsregeling Ffw	tabel 2		geen
	tabel 3	bijlage 1 AMvB	geen
		bijlage IV HR	alle vleermuizen (marginaal foerageergebied)
	vogels	cat. 1 t/m 4	geen

Toetsing en conclusie

Soortenbescherming

Het bestemmingsplan is het besluit dat ingrepen mogelijk maakt en een aantasting van beschermde dier- of plantensoorten kan betekenen. Uiterlijk bij het nemen van een besluit dat ruimtelijke veranderingen mogelijk maakt, zal daarom zekerheid moeten zijn verkregen dat overtredingen van de Ffw niet optreden.

Het bestemmingsplan voorziet in de nieuwbouw van een Albert Heijn en woningen. De benodigde werkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling kunnen leiden tot aantasting van te beschermen natuurwaarden.

- Er is geen ontheffing nodig voor de tabel 1-soorten van de Flora- en faunawet omdat hiervoor een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen van de Ffw. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht. Dat betekent dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.
- Tijdens werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen. Verstoring van broedende vogels is verboden. Overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van vogels wordt voorkomen door de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. In het kader van de Flora- en faunawet wordt geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Indien de werkzaamheden uitgevoerd worden op het moment dat er geen broedgevallen (meer) aanwezig zijn, is overtreding van de wet niet aan de orde. De meeste vogels broeden overigens tussen 15 maart en 15 juli (bron: www.vogelbescherming.nl). Verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken, zijn jaarrond beschermd. Slechts een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten staan vermeld in categorie 1 t/m 4 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Deze soorten worden niet verwacht in het plangebied.
- Het plangebied vormt mogelijk marginaal foerageergebied voor vleermuizen. Deze functie wordt niet aangetast door de ontwikkelingen in het plangebied.
- Gezien bovenstaande staat de Ffw de uitvoering van het bestemmingsplan niet in de weg.

Bijlage 2 Wegverkeerslawaaï

Ontvanger : Waarneemhoogte [m] : 4.5

Rijlijn : Dorpstienden

Wegdekhoogte [m] : 0.00 Afstand horizontaal [m] : 5.00
Verhardingsbreedte [m] : 3.00 Afstand schuin [m] : 6.25
Bodemfactor [-] : 0.16 Afstand kruispunt [m] : 0.00
Objectfractie [-] : 0.00 Afstand obstakel [m] : 0.00
Zichthoek [grad] : 127
Wegdektype [-] : 49a - Elementenverharding in keperverband (30km/h)

Q_etmaal : 2100.00
% Daguur : 6.54
% Avonduur : 3.76
% Nachtuur : 0.81

Emissiegegevens distributie per voertuigcategorie per periode in dB(A)

m	Categorie	Dag[%]	Avond[%]	Nacht[%]	km/u	C_wegdek	E_dag	E_avond	E_nacht
1	Motorrijwielen	0.00	0.00	0.00	50	0.00	0.00	0.00	0.00
2	Lichte Motorvoertuigen	94.59	94.59	94.59	30	2.00	66.01	63.60	56.94
3	Middelzware Motorvoert...	4.76	4.76	4.76	30	2.00	61.59	59.19	52.52
4	Zware Motorvoertuigen	0.65	0.65	0.65	30	2.00	56.15	53.75	47.08
5	Bromfietsen	0.00	0.00	0.00	50	0.00	0.00	0.00	0.00
	Totaal	100.00	100.00	100.00			67.67	65.26	58.60
	C_optrek						--	--	--

Resultaten in dB(A)

C_reflectie : 0.00 LAeq, dag : 59.08
C_zichthoek : 0.00 LAeq, avond : 56.67
D_afstand : 7.96 LAeq, nacht : 50.01
D_lucht : 0.05 Aftrek Art. 110g [dB] : 5
D_bodem : 0.41 Lden, excl. Art.110g [dB] : 60
D_meteo : 0.16 Lden, incl. Art.110g [dB] : 55

Bijlage 3 Archeologisch onderzoek

IBAN NL15 RABO 0307 33 99 20

KvK Gouda 29037057

Lid INCE • NAG • ABAV • Ti-Kviv

www.av-consulting.nl

NL - 8033.00.591.B.01

Rapport AV.0888

25 mei 2011

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase definitief

Dorpstienden (ong.), Ouddorp
Gemeente Goedereede

AKOESTIEK

TRILLINGEN

MILIEU- VERGUNNINGEN

LUCHTONDERZOEK

Opdrachtgever

Aannemingsbedrijf Van den Nieuwendijk
De heer J.W. Visser
Postbus 4
3250 AA Stellendam
Tel.: 0187 – 491739
Fax.: 0187 - 493311

Adviseur

drs. M. Horn

BEZWAAR EN BEROEP

Opdrachten worden aanvaard en uitgevoerd volgens onze voorwaarden zoals op de achterzijde afgedrukt, alsmede de "regeling van de verhouding tussen opdrachtgever en adviserend ingenieur" (R.V.O.I., 2001) gedeponeerd ter griffie van de arrondissementsrechtbank te Den Haag. Orders are accepted and carried out according to our regulations as printed on the backside and the "regulation of the relation between principal and consultant-engineer" (R.V.O.I., 2001) filed at the office of the district-court of The Hague (the Netherlands).

Zuid - Holland

Postbus 705
2800 AS Gouda
T 0182 352311
F 0182 354711

Noord - Brabant

Postbus 120
4930 AC Geertruidenberg
T 0162 522980
F 0162 570959

Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase

**Dorps tienden (ong.), Ouddorp
Gemeente Goedereede**

B&G rapport 1188

Colofon

Projectnummer	26900211
Auteurs	drs. M. Horn, drs. S. Moerman
Redactie	drs. S. Moerman
Versie	1.5
Status	Definitief

Autorisatie

De heer drs. J. de Kramer	Senior Prospector	13-04-2011	
---------------------------	-------------------	------------	---

Goedkeuring

De heer M.L. Tomaello	Gemeente Goedereede	09-05-2011	
-----------------------	---------------------	------------	--

Opdrachtgever

Aannemingsbedrijf Van den Nieuwendijk
De heer J.W. Visser
Postbus 4
3250 AA Stellendam

© IDDS Archeologie
Noordwijk, april 2011
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Protocol 4002
Protocol 4003

SAMENVATTING:

In opdracht van Aannemingsbedrijf Van den Nieuwendijk heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf bv in april 2011 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd aan de Dorpstienen (ong.) in Ouddorp, gemeente Goedereede. De aanleiding voor dit onderzoek is een bestemmingsplanwijziging evenals de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de realisatie van nieuwbouw. Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een diepte van maximaal 3,2 m beneden maaiveld. De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden hierdoor verstoord dan wel vernietigd zullen worden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied in het zuidwestelijk zeekleigebied ligt, op de binnenduinen van het Zuid-Hollandse eiland Goeree. Deze binnenduinen liggen waarschijnlijk op een strandwal en Oude Duinen die gedurende het Vroeg- tot Midden-Neolithicum zijn gevormd. Menselijke activiteit kan op deze strandwal en de Oude Duinen hebben plaatsgevonden vanaf de vorming van de strandwal en de Oude Duinen. Voorbeelden van deze menselijke activiteit zijn bijvoorbeeld resten van jagers- en verzamelaarskampen, permanente bewoning, begraving of ander landgebruik. Op het binnenduingebed dateren de vroegst bekende archeologische resten uit de Romeinse tijd. In de directe omgeving van het plangebied is de vroegst bekende archeologische 'vindplaats' de kerk van Ouddorp uit 1348 na Chr., die mogelijk een voorloper in de 12de eeuw heeft gehad. Eventueel aanwezige archeologische resten in de ondergrond van het plangebied kunnen daarom dateren vanaf de Romeinse tijd, maar meer waarschijnlijk pas vanaf de 12de eeuw. Op basis van het kadastraal minuutplan uit 1811-1832 lagen binnen het plangebied tuinen, een erf en een schuur. In de tuinen kunnen zich beerputten, waterputten, ophooglagen van huisvuil, bijgebouwen en opslagstructuren hebben bevonden. Dit beeld verandert niet tot de jaren '70 van de 20ste eeuw wanneer meer structuren binnen het plangebied aanwezig zijn.

Uit het veldonderzoek is gebleken dat in de ondergrond van het plangebied zandafzettingen van een strandwal en/of Oude Duinen aanwezig zijn. Uit het feit dat de afzettingen bedekt zijn geraakt met een kleilaag als gevolg van zeeoverstromingen blijkt dat het hier niet gaat om de hooggelegen delen van de strandwal, maar om de lager liggende flanken daarvan. Aangezien menselijke bewoning eerder op de hogere delen van de strandwal wordt verwacht, is de verwachting op archeologische resten in de top van de strandwalafzettingen binnen het plangebied laag. Daarnaast kunnen de zeeoverstromingen gezorgd hebben voor een erosie van eventueel aanwezig archeologisch materiaal. Bovenop de klei- en later gevormde veenafzettingen is gedurende de Middeleeuwen stuifzand afgezet. Op het stuifzand kan wederom bewoning hebben plaatsgevonden vanaf deze periode. De top van het stuifzand bevat puinfragmenten en sporen grind. Dit kan het gevolg zijn van eeuwenlange bewoning in het plangebied, waardoor veel verstoringen hebben plaatsgevonden door onder andere de bouw en afbraak van huizen. Er worden daarom mogelijk intacte archeologische resten in de ondergrond verwacht tot een maximale diepte van 2,5 m -mv of 0,5 m NAP. Deze resten kunnen dateren vanaf het eind van de Vroege-Middeleeuwen.

Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt daarom geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren in de vorm van proefsleuven. Middels een proefsleuvenonderzoek wordt inzicht verkregen in de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. Een proefsleuvenonderzoek geeft daarmee duidelijkheid over de aard, ouderdom en verspreiding van de vindplaats en mogelijk ook inzicht in de waarde ervan. Over dit advies kan overleg gevoerd worden met de bevoegde overheid, de gemeente Goedereede. Contactpersoon is de heer M.L. Tomaello (telefoon: 0187-491500).

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	5
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. Werkwijze	7
2.2. Geologie, geomorfologie en bodem.....	7
2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	8
2.4. Historische situatie en huidig landgebruik.....	9
2.5. Mogelijke verstoringen	10
2.6. Gespecificeerd verwachtingsmodel	10
3. VELDONDERZOEK.....	11
3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet	11
3.2. Werkwijze	11
3.3. Resultaten	11
3.4. Interpretatie	12
4. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	13
4.1. Aanbevelingen	13
4.2. Betrouwbaarheid	14
GERAADPLEEGDE BRONNEN	15
HISTORISCH KAARTMATERIAAL	15
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	16
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Boorlocatiekaart	
4. Boorbeschrijvingen	
5. Periodentabel	
6. Kadastraal minuutplan 1811-1832	
7. Topografische kaart 1972	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Dorpstienden (ong.)
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	45703
<i>Plaats</i>	Ouddorp
<i>Gemeente</i>	Goedereede
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Ouddorp Sectie E, percelen 174, 2228, 4124, 4982 en 4983
<i>Provincie</i>	Zuid-Holland
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	547.95/425.545 54.791/425.519 (Z) 54.820/425.530 (O) 54.794/425.573 (N) 54.772/425.563 (W)
<i>Oppervlakte plangebied</i>	1888 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Omgevingsvergunning en bestemmingsplanwijziging
<i>Opdrachtgever</i>	Aannemingsbedrijf van den Nieuwendijk Contactpersoon: de heer J.W. Visser Postbus 4 3250 AA Stellendam Tel: 0187-491739
<i>Uitvoerder</i>	Becker & Van de Graaf bv Contactpersoon: de heer drs. M. Horn Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-3326888 Email: mhorn@bgarcheologie.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Goedereede Cluster Ruimtelijke Ordening Contactpersoon: de heer M.L. Tomaello Tramlijnweg 2 3252 BR Goedereede Tel: 0187-491500 Email: mtomaello@goedereede.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Becker & Van de Graaf bv, Noordwijk, tot deponering bij Provinciaal Bodemdepot Zuid-Holland Depotbeheerder: de heer F. Kleinhuis Kalkovenweg 23 2401 LJ Alphen aan den Rijn Tel: 0172 - 421688
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	22 maart 2011

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van Aannemingsbedrijf van den Nieuwendijk heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf bv in april 2011 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd aan de Dorpstienen (ong.) in Ouddorp, gemeente Goedereede. De aanleiding voor dit onderzoek is een bestemmingsplanwijziging evenals de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de realisatie van nieuwbouw. Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een diepte van maximaal 3,2 m beneden maaiveld in een gebied met een grootte van 1888 m². De kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden hierdoor verstoord dan wel vernietigd zullen worden. Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Goedereede geldt voor de oostelijk helft van het plangebied een waarde 3 voor archeologie en voor de westelijke helft een waarde 5 voor archeologie. Een waarde 3 houdt in dat bij geplande bodemingrepen vanaf 100 m² en dieper van 30 cm –mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Een waarde 5 betekent dat bij geplande bodemingrepen vanaf 2500 m² en dieper dan 50 cm –mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Op basis van de eisen van de gemeente Goedereede dient daarom een archeologisch onderzoek binnen het plangebied plaats te vinden.

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

De doelstelling van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Het doel van het veldonderzoek is het toetsen en zo nodig aanvullen van de gespecificeerde verwachting. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap in het plangebied, voor zover deze vormeenheden van invloed kunnen zijn geweest op de bruikbaarheid van de locatie door de mens in het verleden. Op basis van de resultaten van het onderzoek kunnen kansarme zones van het plangebied worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor behoud of voor vervolgonderzoek. Om deze doelstelling te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven (Horn/Wilbers 2011):

- Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie?
- Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog als intact te beschouwen?
- Bevinden zich archeologisch relevante afzettingen in het plangebied? En zo ja, op welke diepte t.o.v. het maaiveld en NAP?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?
- Hoewel niet het doel van een verkennend booronderzoek, kunnen er toch archeologische indicatoren worden aangetroffen. Indien deze worden aangetroffen, dan gelden tevens de volgende vragen: wat is de verticale en horizontale ligging van de aangetroffen indicatoren, wat is de datering en wat is de invloed van deze vondsten op de archeologische verwachting van het plangebied?
- In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische waarden bedreigd door de voorgenomen bodemverstorende werkzaamheden?

Het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek zijn uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010).

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar bijlage 5. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in bijlage 1. Het plangebied wordt ten noorden en ten westen begrensd door de straat Dorpstienen (Figuur 1). De andere zijden van het plangebied grenzen aan woonhuizen en tuinen. Het plangebied zelf bestaat uit een parkeerplaats, braakliggend land, grasland en verharding. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 3.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 500 m rondom het plangebied gekozen. De grootte van deze straal is gekozen zodat onderzoek dat voorheen heeft plaatsgevonden in de directe omgeving in het huidige onderzoek kon worden betrokken. Op deze manier kunnen aannames worden gemaakt over welke archeologische resten in het plangebied zelf zouden kunnen worden aangetroffen.

Figuur 1: De ligging van het plangebied op een luchtfoto (bron: Google Maps 2008). Het plangebied is rood omkaderd.

2. Bureauonderzoek

2.1. Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over het onderzoeksgebied. Er is gekeken naar bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden, uitgevoerde archeologische onderzoeken, de fysieke kenmerken van het oude en huidige landschap en naar informatie over bodemverstoringen. Er is gebruik gemaakt van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Goedereede en van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland. Daarnaast is er gekeken naar de landelijke verwachtingskaart (de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden) en naar het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Aanvullende historische informatie is verkregen uit beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder het kadastrale minuutplan van begin 19de eeuw en enkele historische topografische kaarten ([watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl)), en via de website van de KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH; www.kich.nl).

Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en de geomorfologische kaarten van Nederland gebruikt (Alterra 2005 via Archis). Voor informatie over het reliëf in en rondom het plangebied is gebruik gemaakt van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN; www.ahn.nl). Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst). Er is gebruik gemaakt van de website van het Streekarchief Goeree-Overflakkee (www.streekarchiefgo.nl). Daarnaast is contact gezocht met de heer J. Klepper van 'De Motte', de historische vereniging voor Goeree-Overflakkee. De heer Klepper heeft echter geen verdere informatie verschaft over het plangebied.

2.2. Geologie, geomorfologie en bodem

2.2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

Het plangebied ligt op de overgang van het duingebied naar het zuidwestelijk zeekleigebied. In het Eemien, de relatief warme periode die vooraf ging aan de laatste ijstijd, steeg de zeespiegel en kon de zee ver landinwaarts komen. In Zeeland was van het zuidoosten naar het noordwesten sprake van een overgang van estuariene naar mariene omstandigheden. De afzettingen uit deze periode behoren tot de Eem Formatie.

Gedurende de laatste ijstijd (het Weichselien) verslechterden de klimaatsomstandigheden, waardoor de zeespiegel begon te dalen. Dit had ten gevolge dat zand uit de drooggevalen delen van de Noordzee door de wind werd opgeblazen en als dekzand weer in Nederland werd afgezet (Formatie van Bortel). In het Rijn/Maasdal werd nog steeds materiaal afgezet, maar ditmaal, vanwege de sterke daling van de zeespiegel, tot veel verder naar het westen dan de huidige kustlijn (Van Haperen 2009).

Gedurende het Holoceen (de huidige geologische periode die circa 10.000 jaar geleden begon) werd het klimaat warmer waardoor de zeespiegel weer begon te stijgen. In eerste instantie gebeurde dit in hoog tempo door het versneld afsmelten van de gletsjers. Later in het Holoceen verminderde het tempo. De zee bereikte de tegenwoordige kust rond 7000 voor Chr. Naast de invloed van de zee bepaalden de morfologie van de pleistocene kustvlakte en de beschikbaarheid van sediment de ontwikkeling van de kust. Het pleistocene Massief en het rivierbed van de Rijn/Maas fungeerden als ankerpunten (zandkoppen of 'headlands') die weerstand boden aan de opkomende zee. Het Rijn/Maasdal zorgde uiteindelijk voor een scheiding tussen de vroegholocene sedimentatiebekkens van Holland en Zeeland. Op een zelfde manier veroorzaakte het Pleistocene Massief de scheiding tussen het Zeeuwse en Vlaamse sedimentatiebekken van 6000 tot 3000 voor Chr. Tussen de ankerpunten bevonden zich bekkens die bij de zee werden begrensd door strandwallen. In de bekkens werd materiaal van de zeebodem en de zandkoppen afgezet (Formatie van Naaldwijk). Getijdengeulen doorsneden de strandwallen en vormde grote buitendelta's. Door de afnemende zeespiegelstijging vulde de bekkens zich geleidelijk en begonnen de strandwallen zich, met uitzondering van enkele riviermondingen, tussen circa 4500 en 3000 voor Chr. (Vroeg- tot Midden-Neolithicum) te sluiten. Op de strandwallen vormde zich langgerekte lage duinen (zogenaamde 'Oude Duinen'). Achter de strandwallen vormde zich tussen circa 3000 en 2500 voor Chr. (Midden- tot Laat-

Neolithicum) een groot veencomplex, behorende tot het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Tegelijkertijd verbreedden de strandwallen zich in zeewaartse richting (Van Haperen 2009).

De duinen van Goeree bestaan uit binnenduinen en buitenduinen. De aanwezigheid hiervan hangt samen met de vorming van de Haringvlietmonding in de Late-Middeleeuwen. Gedurende deze periode verwijdde dit zeegat tussen Goeree en Voorne zich en breidde het landinwaarts uit. Het getij bereikte het huidige West-Brabant aan het einde van de 13de eeuw. Op Voorne ontstonden belangrijke geulen die de Haringvlietmonding zouden verbinden met de Maasmonding. Na de St. Elisabeths-vloeden (1421-1424) kreeg de Haringvlietmonding een verbinding met de grote rivieren. Dit veroorzaakte de vorming van het Haringvliet, dat de belangrijkste afvoer van de Rijn en Maas zou worden. Hierdoor kwamen grote hoeveelheden sediment beschikbaar in het Haringvliet, die zich onder andere bij de middeleeuwse kern van Goeree afzetten. Ten westen van de reeds bestaande binnenduinen gaf deze afzetting vorm aan polders en buitenduinen (Van Haperen 2009).

2.2.2. Geomorfologie

Uit de geomorfologische kaart blijkt dat het plangebied niet gekarteerd is vanwege de ligging binnen de bebouwde kom van Ouddorp (Alterra 2005).

Het plangebied is gelegen op de binnenduinen ('Oude Duinen'), die waarschijnlijk op een strandwal liggen die in het Vroeg- tot Midden-Neolithicum is ontstaan (cf. Van Haperen 2009). Vanwege de hogere en droge ligging van deze strandwal en/of duinen kan menselijke activiteit erop hebben plaatsgevonden vanaf diens vorming in het Neolithicum.

2.2.3. Bodem

Ook op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging binnen de bebouwde kom van Ouddorp. Ten noordnoordwesten van het plangebied zijn vlakvaaggronden aanwezig, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (kaartcode Zn21, Alterra 2005). Ten noordoosten liggen kalkhoudende vlakvaaggronden bestaande uit matig fijn zand (kaartcode Zn50A). In dit laatste gebied hebben ook afgravingen plaatsgevonden. Ten zuiden van het plangebied liggen tenslotte nog gooreerdgronden (kaartcode pZn21). Vlakvaaggronden zijn gronden die geheel uit grijs zand bestaan. Het is mogelijk dat zij een humusarme tot matig humeuze, weinig donkergekleurde bovengrond hebben (De Bakker 1966). Gooreerdgronden zijn lage zandgronden met een zwarte bovengrond die humusrijk kan zijn en een dikte van 20 tot 40 cm heeft. De ondergrond bestaat uit grijs, niet roestig zand, dat meestal leemarm is. Soms is deze ondergrond zwart gekleurd vanwege de inspoeling van humusstoffen (De Bakker 1966). Als het plangebied op een strandwal ligt kan in het plangebied een vlakvaaggrond zijn ontwikkeld. Gooreerdgronden worden op een strandvlakte buiten het plangebied verwacht.

De oorspronkelijke natuurlijke bodem is door de ligging in de historische kern hoogstwaarschijnlijk niet meer intact. Het is waarschijnlijk dat in plaats daarvan een antropogene bodem aanwezig is.

De grondwatertrappen zijn grotendeels niet gemeld voor de omgeving van het plangebied. Alleen voor de gebieden ten zuiden van het plangebied is een grondwatertrap VI gegeven. Mogelijk komt deze ook in het plangebied voor. De grondwatertrappenindeling is gebaseerd op gemiddeld hoogste (GHG) en gemiddeld laagste grondwaterstanddieptes (GLG). Hiermee worden de winter- en zomergrondwaterstanden gekarakteriseerd in een jaar met een gemiddelde neerslag en verdamping. Grondwatertrap VI duidt op droge gronden waarbij de GHG wordt aangetroffen op een diepte tussen 40 en 80 cm -mv en de GLG op een diepte van meer dan 120 cm -mv.

De bodemmatrix en de lage grondwaterstanden maken dat de omstandigheden relatief ongunstig zijn voor het aantreffen van (onverkoelde) organische vondsten. Anorganische vondsten kunnen wel in goede staat voorkomen.

2.3. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Goedereede geldt voor de oostelijk helft van het plangebied een waarde 3 voor archeologie. Dit komt overeen met de historische kern van Ouddorp. Voor de westelijke helft van het plangebied geldt een waarde 5 voor archeologie, oftewel een middelhoge archeologische verwachting. Uit de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) blijkt dat

het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft. Het plangebied staat op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden aangegeven als een gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden.

Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. Uit gegevens van het KennisInfrastructuur CultuurHistorie (www.kich.nl) blijkt dat er ook geen bouwhistorische waarden aanwezig zijn binnen het plangebied.

Binnen een straal van 500 m rondom het plangebied zijn een AMK-terrein en meerdere onderzoeksmeldingen en waarnemingen gemeld. Het AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde (Archis-monumentnr. 10554) bevindt zich op een afstand van 25 m ten zuidoosten van het plangebied. Dit monument betreft de dorpskern van Ouddorp waar zich sporen van een kerk of klooster uit de Late-Middeleeuwen en Late-Middeleeuwen tot Nieuwe tijd bevinden (waarneming 413764, onderzoeksmelding 2609). De kerk is in 1348 gebouwd. Onder de kerk zijn begravingen aanwezig met aardewerk daterend uit de 11de-14de eeuw. De woonheuvel onder de kerk is intact. Op 35 m ten oosten van het plangebied heeft aan de Boompjes 1 een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 41185, waarneming 416730). Dit onderzoeksterrein ligt op de noordelijke flank van de oude dorpsterp van Ouddorp. In de boringen zijn antropogene ophooglagen gevonden met materiaal uit de Late-Middeleeuwen tot Nieuwe tijd B. Een ander archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 35 m ten zuidwesten van het plangebied waarbij vooral archeologisch materiaal uit de 18de-20ste eeuw is gevonden (onderzoeksmelding 17124). Op 360 m ten zuiden van het plangebied is tijdens een booronderzoek en een later proefsleuvenonderzoek mogelijk het erf van een laatmiddeleeuwse boerderij aangetroffen (onderzoeksmeldingen 20856 en 22814, waarnemingen 410337 en 412394). De boerderij zelf ligt waarschijnlijk aanwezig naast de proefsleuven of langs de Waterweg ten zuiden van het plangebied. Een booronderzoek gevolgd door een proefsleuvenonderzoek (onderzoeksmeldingen 12732 en 18446, waarneming 403330) heeft ook plaatsgevonden op een terrein aan de Molenweg 4 op 315 m ten noordoosten van het plangebied. Tijdens dit booronderzoek zijn resten uit de Late-Middeleeuwen aangetroffen in Jonge Duinafzettingen. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek zijn nog niet bekend.

2.4. Historische situatie en huidig landgebruik

Het plangebied bevindt zich in het historische centrum van Ouddorp. Ouddorp bevindt zich binnen het zogenaamde 'cultuurland van het zandwallengebied' dat het middengedeelte van de binnenduinen beslaat. Dit gebied wordt zo genoemd vanwege het feit dat het verdeeld is in kleine percelen die van elkaar gescheiden zijn door deels beplante zandwallen. De binnenduinen zijn in ieder geval bewoond vanaf de Late-Middeleeuwen. Dit wordt gesuggereerd door het feit dat de binnen- en buitenduinen van Goeree van elkaar worden gescheiden door drie polders die tussen 1357 en 1492 zijn ingedijkt. Daarnaast is de kerk van Ouddorp in 1348 gebouwd en heeft deze een voorganger gehad in de 12de eeuw (Van Haperen 2009). Op de website van het Streekarchief van Goeree-Overflakkee wordt genoemd dat een zekere heer Van Klepperstee in het jaar 1100 een geldbedrag heeft geschonken voor de bouw van een toren en een kerk (www.streekarchiefgo.nl). Het is goed mogelijk dat resten van historische bebouwing mogelijk vanaf het ontstaan van Ouddorp, oftewel begin Late-Middeleeuwen, aanwezig kunnen zijn. Bij het uitmijnen en omzetten van zandbodems in het binnenduingebied zijn in de 19de en 20ste eeuw zelfs vroegmiddeleeuwse en Romeinse resten (2de en 3de eeuw na Chr.) aangetroffen (Van Haperen 2009).

Op het kadastrale minuutplan uit 1811-1832 zijn binnen de contouren van het plangebied voornamelijk percelen aanwezig die volgens de kadastrale gegevens in gebruik waren als tuin (bijlage 6). In het midden van het plangebied zijn een schuur en erf aanwezig. Pas op een topografische kaart uit 1972 is dit beeld veranderd: meerdere structuren zijn nu aanwezig binnen het plangebied (bijlage 7). Daarnaast zijn mogelijk nog tuinen aanwezig. Tegenwoordig is het plangebied in gebruik als parkeerplaats, grasveld, braakliggend land en verharde paden. Het is onbekend wat de omvang en diepte van de sub-recente verstoringen zijn geweest.

2.5. Mogelijke verstoringen

Op basis van de gegevens van de KLIC-melding zijn in het plangebied leidingen, kabels en riolering aanwezig. Datatransportkabels liggen net ten westen en aansluitend aan Dorpstienen 12 t/m 12c. Langs de Dorpstienen in het noorden van het plangebied ligt een riolering. Onder de weg Dorpstienen die deels door het plangebied loopt zijn elektriciteitskabels en waterleidingen aanwezig. Daarnaast kan de natuurlijke bodemopbouw door de ligging binnen de dorpskern verstoord zijn geraakt. Op basis van historisch kaartmateriaal omvat het plangebied een terrein waar in ieder geval vanaf het begin van de 19de eeuw veel tuinen van huizen aan de Hoenderdijk hebben bestaan. In deze tuinen kunnen beerputten, waterputten, ophooglagen van huisvuil, bijgebouwen en opslagstructuren aanwezig zijn geweest. Deze kunnen de natuurlijke bodemopbouw verstoord hebben. Het is onbekend wat de omvang en diepte van deze mogelijke verstoringen zijn geweest. Daarnaast is het mogelijk dat in de Vroege-Middeleeuwen wel bewoning hier aanwezig is geweest. In die periode vond bewoning meer verspreid plaats.

2.6. Gespecificeerd verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwacht dat het plangebied gelegen is op de binnenduinen van het Zuid-Hollands eiland Goeree. Het is waarschijnlijk dat deze binnenduinen gelegen zijn op een strandwal die gedurende het Vroeg- tot Midden-Neolithicum kunnen zijn ontstaan. Gedurende deze periode werden ook de Oude Duinen op de strandwal gevormd. Als het plangebied inderdaad op een strandwal gelegen is, is de kans groot dat de oorspronkelijke bodem binnen het plangebied heeft bestaan uit vlakvaaggronden. Dergelijke bodemtypen zijn ook in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Vanaf de vorming van de strandwal en de Oude Duinen kan menselijke activiteit (jagerskampen, permanente bewoning, begraving of ander landgebruik) op de strandwal en de Oude Duinen hebben plaatsgevonden.

Het plangebied bevindt zich binnen het zogenaamde cultuurland van het zandwallengebied. Hier is de omgeving in percelen verdeeld en van elkaar gescheiden door begroeide zandwallen. De vroegst bekende archeologische resten op de binnenduinen zijn afkomstig uit de Romeinse tijd, omstreeks de 2de en 3de eeuw na Chr. In de directe omgeving van het plangebied bevindt zich de kerk van Ouddorp die in ieder geval in 1348 na Chr. dateert. Deze kerk is op een woonterp gebouwd en heeft mogelijk al voorgangers in de 12de eeuw gehad. Onder de kerk zijn begravingen aangetroffen met aardewerk uit de 11de-14de eeuw. Archeologische resten uit deze perioden kunnen zich daarom ook binnen het plangebied bevinden, dat zich amper 70 m ten noordwesten van de kerk bevindt. Het plangebied kan daarmee ook op de woonterp gelegen zijn waarop de kerk is gebouwd en die ook tijdens een archeologisch booronderzoek (onderzoeksmelding 41185) op 50 m ten noorden van het plangebied is aangetroffen. Op basis van het kadastrale minuutplan uit 1811-1832 zijn binnen het plangebied tuinen, een erf en schuur aanwezig. In de tuinen kunnen zich beerputten, waterputten, ophooglagen van huisvuil, bijgebouwen en opslagstructuren bevinden. Dit beeld verandert niet tot de jaren '70 van de 20ste eeuw wanneer meer structuren binnen het plangebied aanwezig zijn. In het plangebied is daarom een hoge verwachting op archeologische resten vanaf de Romeinse tijd en mogelijk al het Neolithicum. Er kunnen zich bijvoorbeeld archeologische resten van bewoning, begraving of infrastructuur in het plangebied bevinden. Het is voortsnog onbekend op welke diepten de archeologische resten uit de verschillende perioden kunnen liggen in de ondergrond. Dit is vanwege het feit dat de oorspronkelijke bodem bedekt kan zijn geraakt met antropogene ophogingslagen waardoor zich een antropogene bodem heeft gevormd.

Om het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen is er een verkennend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd. Op deze manier kan worden bepaald of bodemvorming heeft plaatsgevonden in het duinzand. Ook kan het verkennend veldonderzoek aangeven of en op welke plaatsen de oorspronkelijke bodemopbouw en het bodemarchief verstoord zijn geraakt.

3. Veldonderzoek

3.1. Onderzoekshypothese en onderzoeksopzet

Het doel van het verkennend veldonderzoek door middel van boringen is om de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te passen. Tijdens het veldonderzoek wordt vastgesteld waar de oorspronkelijke bodemopbouw intact is gebleven en waar niet. Daarnaast wordt inzicht verkregen in de vormeenheden van het landschap, voor zover deze van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Kansarme zones worden uitgesloten en kansrijke zones worden geselecteerd voor de volgende fasen. Het veldonderzoek bestond uit een booronderzoek. Een veldkartering kon niet worden uitgevoerd vanwege de aanwezige begroeiing of verharding.

3.2. Werkwijze

In het plangebied aan de Dorpstienden (ong.) zijn vijf boringen gezet (bijlagen 3 en 4) met een diepte van 4,0 m. Deze boringen zijn verdeeld over het plangebied. Er is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 10 cm.

De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008) met behulp van een veldcomputer en het programma Boormanagement van I.T. Works. De locaties van de boringen (x- en y-waarden) zijn ingemeten vanuit de perceelsgrenzen. De hoogtes van de boringen (z-waarden) zijn bepaald aan de hand van het Actueel Hoogtebestand van Nederland. De opgeboorde monsters zijn door middel van verbrokkelen in het veld onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerk, baksteen, vuursteen, huttenleem en bot.

3.3. Resultaten

3.3.1. Lithologie en geologie

In boring 1 is op 10 tot 40 cm –mv een matig fijne, zwak siltige zandlaag met een licht grijsbruine kleur aangetroffen. In boring 4 is tot 20 cm –mv een repaclaag (mengsel van gebroken bakstenen en betonpuin) aangetroffen.

Onder de genoemde toplagen in boringen 1 en 4 en in de top van de andere boringen is een matig fijne, zwak siltige zandlaag aangetroffen, die zwak tot matig humeus is (pakket 1). In boring 2 zijn ook sporen grind aanwezig. Deze zandlaag is bruin tot donkergrijs van kleur en reikt tot minimaal 90 cm –mv en maximaal 150 cm –mv.

Onder pakket 1 zijn in alle boringen matig fijne en matig siltige zandlagen aangetroffen die in verschillende grijs tinten gekleurd zijn (pakket 2). De bovenkant van dit pakket ligt op een diepte van minimaal 90 cm –mv, terwijl de onderkant op een diepte van maximaal 250 cm –mv ligt.

In boringen 1 en 5 is onder pakket 2 een dun, bruin en zwak kleiig veenlaagje gevonden (pakket 3). Dit veenlaagje ligt in boring 1 op een diepte van 150 tot 180 cm –mv en in boring 5 op een diepte van 190 tot 200 cm –mv.

Onder het veenlaagje in boringen 1 en 5 en onder pakket 2 in de andere boringen is een zwak tot matig zandige kleilaag aangetroffen die grijsblauw van kleur is (pakket 4). De bovenkant van deze kleilaag ligt op een diepte van minimaal 180 cm –mv, terwijl de onderkant op een diepte van maximaal 350 cm –mv ligt.

Tenslotte is onderin de boringen een matig fijne en matig siltige zandlaag gevonden die grijsblauw van kleur is (pakket 5). De diepteligging van de bovenkant van deze zandlaag ligt minimaal op 320 cm –mv, terwijl de onderkant maximaal op 400 cm –mv ligt.

3.3.2. Bodemopbouw

In de humeuze zandlagen van pakket 1 zijn baksteenfragmenten aangetroffen die erop wijzen dat de ondergrond verstoord is geraakt onder invloed van menselijk handelen. De oorspronkelijke, natuurlijke bodem is hierdoor niet meer aanwezig. Er is daarom sprake van een antropogene bodem.

3.3.3. Archeologische indicatoren

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3.4. Interpretatie

Tijdens het veldonderzoek is in de ondergrond van het plangebied een zandlaag (pakket 5) aangetroffen die waarschijnlijk overeenkomt met een strandwal en/of Oude Duinen die gedurende het Vroeg- tot Midden-Neolithicum gevormd zijn. De zandpakketten van een strandwal en de Oude Duinen kunnen niet worden onderscheiden. Bovenop het zandpakket is een dikke laag klei aangetroffen (pakket 4) die tijdens zeeoverstromingen is afgezet. Dit gebeurde hoofdzakelijk na circa 1000 na Chr. toen een destijds nog gesloten kustbarrière van strandwallen plaatselijk door de zee werd doorbroken (Berendsen 2005). Hoewel de afzettingen hoofdzakelijk plaatsvonden op de lager gelegen veengebieden hebben zij in het plangebied ook de hoger liggende strandwal bedekt met klei. Dit valt te verklaren door het feit dat Ouddorp op de lager gelegen zuidoostelijke flank van de strandwal ligt. Bewoning op de strandwal wordt eerder op diens hoger gelegen delen verwacht dan op diens lager gelegen flanken. Het is om deze reden dat het oudste deel van Ouddorp gebouwd is op een door de mens opgebrachte woonterp. De zeeoverstroming kan ook voor een erosie van eventueel aanwezige archeologische waarden hebben gezorgd. De verwachting op archeologische resten in de aanwezige strandwalafzettingen onder de kleilaag is daarom laag.

In boringen 1 en 5 blijkt dat op de klei een veenlaag (pakket 3) is gevormd. Deze boringen liggen vrij dicht bij elkaar in het noordwestelijk deel van het plangebied. Het is mogelijk dat de omstandigheden ter plaatse van deze boringen een tijd lang zeer vochtig zijn geweest. Er kan hier bijvoorbeeld een depressie in het landschap aanwezig zijn geweest. Later is stuifzand (pakketten 1 en 2) op het veen en op de klei afgezet; dit gebeurde voornamelijk gedurende de Middeleeuwen (Jungerius / Riksen 2010). Op dit stuifzand kan bewoning hebben plaatsgevonden. Hoewel archeologische resten al vanaf de Romeinse tijd in het binnenduingebied bekend zijn, is de directe omgeving van het plangebied mogelijk pas vanaf de 12de eeuw in gebruik geraakt. De 12de eeuw is namelijk de periode waarin de mogelijk vroegste voorloper van de nabijgelegen kerk dateert. Het is onduidelijk wanneer de woonterp precies is opgebracht, maar dit lijkt ten behoeve van de kerk te zijn gedaan. Vanaf de 14de eeuw werden de polders naast de strandwal ingedijkt. Vanaf de 14de eeuw heeft daarom zeker bewoning op de flanken van de strandwal kunnen plaatsvinden. De top van het stuifzand (overeenkomstig pakket 1) is mogelijk verstoord geraakt. Dit blijkt uit de aanwezigheid van puinfragmenten en sporen grind op minimaal 0 cm –mv en maximaal 150 cm -mv. Het is echter niet met zekerheid te stellen dat deze verstoringen allemaal te wijden zijn aan recente grondverstoringen. In een historische kern is de natuurlijke bodem meestal verstoord, bijvoorbeeld door de bouw en afbraak van woningen en het graven van waterputten en beerputten. Het is daarom mogelijk dat in het stuifzand nog intacte archeologische resten vanaf het eind van de Vroege-Middeleeuwen aan te treffen zijn.

4. Conclusie en aanbevelingen

In opdracht van Aannemingsbedrijf van den Nieuwendijk zijn in april 2011 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO) verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Dorpstienen (ong.) in Ouddorp, gemeente Goedereede.

- Het plangebied is gelegen in het zuidwestelijk zeeleigebied, op de binnenduinen van het Zuid-Hollands eiland Goeree. Het is waarschijnlijk dat deze binnenduinen gelegen zijn op een strandwal die mogelijkwerwijs gedurende het Vroeg- tot Midden-Neolithicum is ontstaan. De Oude Duinen vormden zich in dezelfde tijd op de strandwal.
- Uit het veldonderzoek blijkt dat de ondergrond van het plangebied recentelijk tot op minimaal 40 cm –mv en maximaal 150 cm –mv is verstoord vanwege de aanwezigheid van moderne puinfragmenten. De oorspronkelijk bodemgelaagdheid is daardoor niet meer te herkennen. Het gaat daarom om een antropogene bodem.
- In de ondergrond van het plangebied zijn strandwalafzettingen (mogelijk ook Oude Duinen) herkend vanaf minimaal 3,2 m –mv en maximaal 3,5 m –mv (of 1,1 m –NAP tot 1,4 –NAP). Daarnaast zijn stuifzandafzettingen herkend, gelegen op een diepte van minimaal 0 m –mv en maximaal 2,5 m –mv.
- Het plangebied ligt op een lager gelegen flank van de strandwal, aangezien het bedekt is geraakt met een kleilaag gedurende zeeoverstromingen. Deze zeeoverstromingen kwamen hoofdzakelijk voor in de laaggelegen veengebieden achter de strandwallen. Aangezien bewoning eerder hoger op de strandwal kan worden verwacht, is de verwachting op archeologische resten in de top van de strandwalafzettingen binnen het plangebied laag te noemen. Daarnaast kunnen de zeeoverstromingen hebben gezorgd voor een erosie van eventueel aanwezig archeologisch materiaal. Bovenop de kleilaag die door de zeeoverstromingen is afgezet, is gedurende de Middeleeuwen stuifzand afgezet. De top van het stuifzand bevat puinfragmenten en sporen grind. Dit kan het gevolg zijn van eeuwenlange bewoning in het plangebied, waardoor veel verstoringen hebben plaatsgevonden door onder andere de bouw en afbraak van huizen. Er worden daarom mogelijk intacte archeologische resten in de ondergrond verwacht tot een maximale diepte van 2,5 m –mv of 0,5 m NAP.
- Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen binnen het plangebied.
- De voorgenomen bodemverstorende werkzaamheden kunnen mogelijk zorgen voor een verstoring van eventueel aanwezige archeologische resten in de ondergrond die kunnen dateren vanaf het eind van de Vroege-Middeleeuwen.

4.1. Aanbevelingen

Tijdens het onderzoek is geconstateerd dat in de ondergrond van het plangebied een strandwal aanwezig is. De verwachting op archeologische resten op de strandwal is laag vanwege het feit dat bewoning zich waarschijnlijk hoger op de strandwal heeft bevonden. Het plangebied ligt op de flank van de strandwal en is tijdens zeedoorbraken overspoeld met kleiafzettingen. Later is hierop stuifzand afgezet, waar vanaf mogelijk de 12de-14de eeuw bewoning kan hebben plaatsgevonden. In de top van het stuifzand zijn baksteenfragmenten aanwezig wat kan wijzen op een verstoring. Baksteenfragmenten zijn echter te verwachten in een historische dorpskern waar de constante bouw en afbraak van huizen zorgen voor een omwerking van de natuurlijke bodem. Om deze reden kunnen intacte archeologische resten vanaf het eind van de Vroege-Middeleeuwen worden verwacht in het stuifzand tot op een maximale diepte van 2,5 m –mv of 0,5 m NAP. Op basis van de resultaten van het inventariserend veldonderzoek wordt daarom geadviseerd om vervolgonderzoek uit te laten voeren in de vorm van proefsleuven. Middels een proefsleuvenonderzoek wordt inzicht verkregen in de aan- of afwezigheid van archeologische sporen. Een proefsleuvenonderzoek geeft daarmee duidelijkheid over de aard, ouderdom en verspreiding van de vindplaats en mogelijk ook inzicht in de waarde ervan.

NB. Bovenstaand advies dient gecontroleerd en beoordeeld te worden door de bevoegde overheid, in dit geval de Gemeente Goedereede. Deze zal vervolgens een besluit nemen inzake de te volgen procedure. Becker & Van de Graaf bv wil meegeven dat voordat dit besluit genomen is, er niet begonnen kan worden met bodemverstorende activiteiten of activiteiten die voorbereiden op bodemverstoringen.

Voor alle gravende onderzoeken, waaronder proefsleuven, dient voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek een Programma van Eisen geschreven te worden. Dit Programma van Eisen moet goedgekeurd worden door de bevoegde overheid (de Gemeente Goedereede) alvorens met het onderzoek kan worden begonnen.

4.2. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden.

Geraadpleegde bronnen

ANWB, 2005: ANWB Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25.000, Den Haag.

Bakker, H. de, 1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland. In: Boor en Spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland, deel 15. Stichting voor Bodemkartering (Wageningen)

Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's, Assen.

Centraal College van Deskundigen, 2010: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.2, Gouda.

Haperen, A.M.M. van, 2009: Een wereld van verschil. Landschap en plantengroei van de duinen op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Eilanden, Zeist.

Horn, M./ A.W.E. Wilbers 2011: Plan van aanpak. Dorpstienden (ong.) in Ouddorp, gemeente Goedereede, Noordwijk (Intern rapport, Becker & Van de Graaf).

Jungerius, P.D./ M.J.P.M. Riksen 2010: 'Contribution of laser altimetry images to the geomorphology of the Late Holocene inland drift sands of the European Sand Belt', in: BALTICA Vol. 23, Nr. 1, pp. 59-70.

Kadaster, 1832: Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen benevens van derzelver inhouds-grootte, klassering en belastbaar inkomen, volgens het kadaster. Kadastrale gegevens (OAT-gegevens) behorende bij de minuutplannen van gemeente Ouddorp, sectie E, blad 01 (watwaswaar.nl).

SIKB, 2008: Archeologische standaard boorbeschrijving, Archeologie Leidraad, Gouda.

Websites

watwaswaar.nl

www.ahn.nl/viewer

www.kich.nl

Historisch kaartmateriaal

Kadastraal minuutplan 1811-1832

Topografische kaart 1972

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHS	Cultuurhistorische Hoofdstructuur
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
kwelder	zie <i>schor</i>
Hollandveen	Holocene formatie, ontstaan tussen 3500 en 1500 voor Chr.
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
schor	zandgrond in een getijdenwater; staat alleen onder water bij zeer hoog tij, begroeid; kwelder
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
slik	zandgrond in een getijdenwater; staat onder water bij vloed en valt droog bij eb, onbegroeid; wad
strandvlakte	groot vlak zandig gebied tussen twee strandwallen
strandwal	langs de kust gevormde langgestrekte zandrug die uitsteekt boven het gemiddelde hoogwaterniveau; geeft in Nederland de oude ligging van de kustlijn weer
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

53000

55000

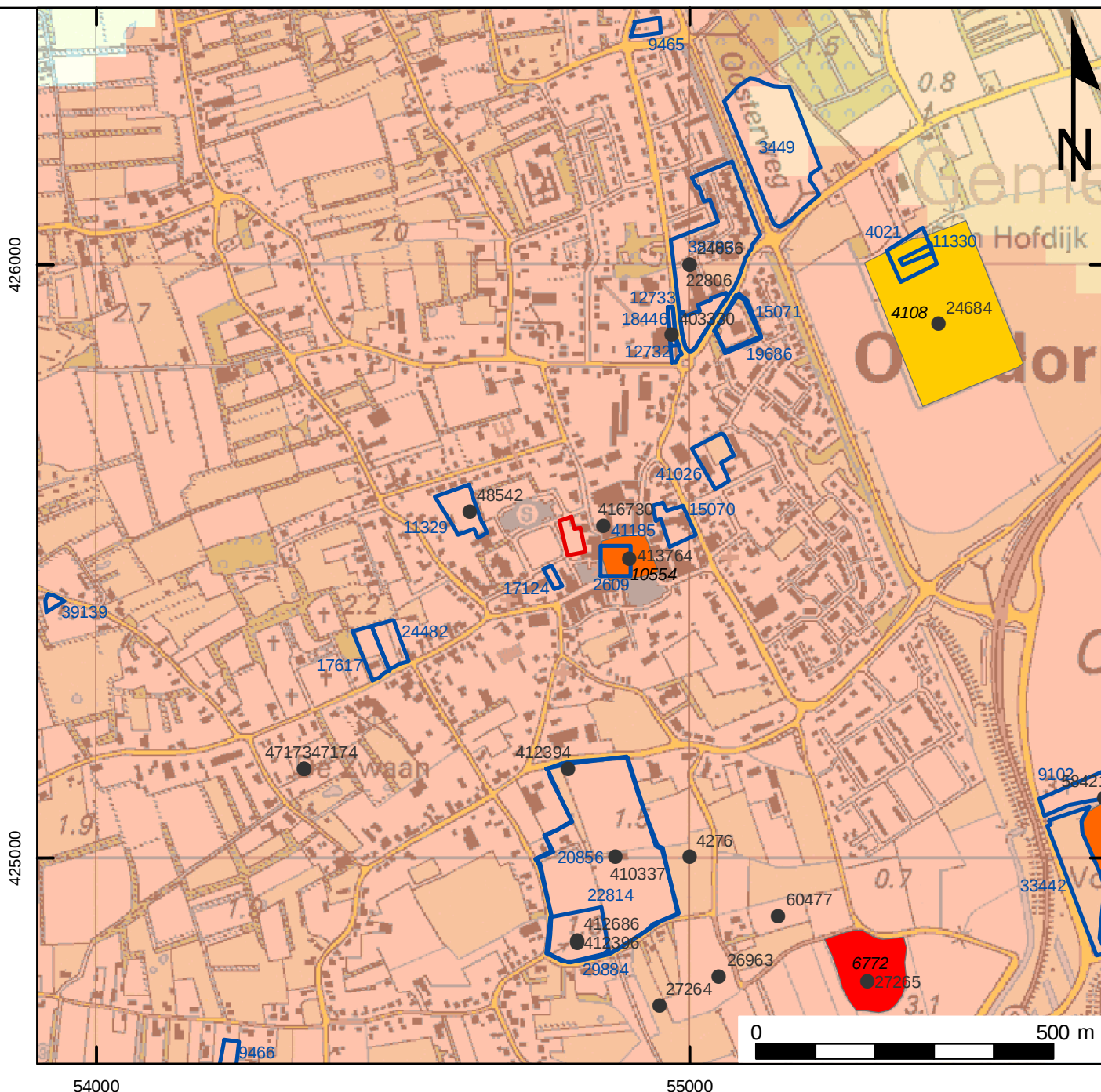

Projectnummer: 26900211
Projectnaam: Ouddorp, Dorpstienden

Legenda

Plangebied

Bijlage 2: Archis-informatie

Projectnummer: 26900211
Projectnaam: Ouddorp, Dorpsstienden

Legenda

- vondstmeldingen
- waarnemingen
- Plangebied
- onderzoeksmeldingen

monumenten

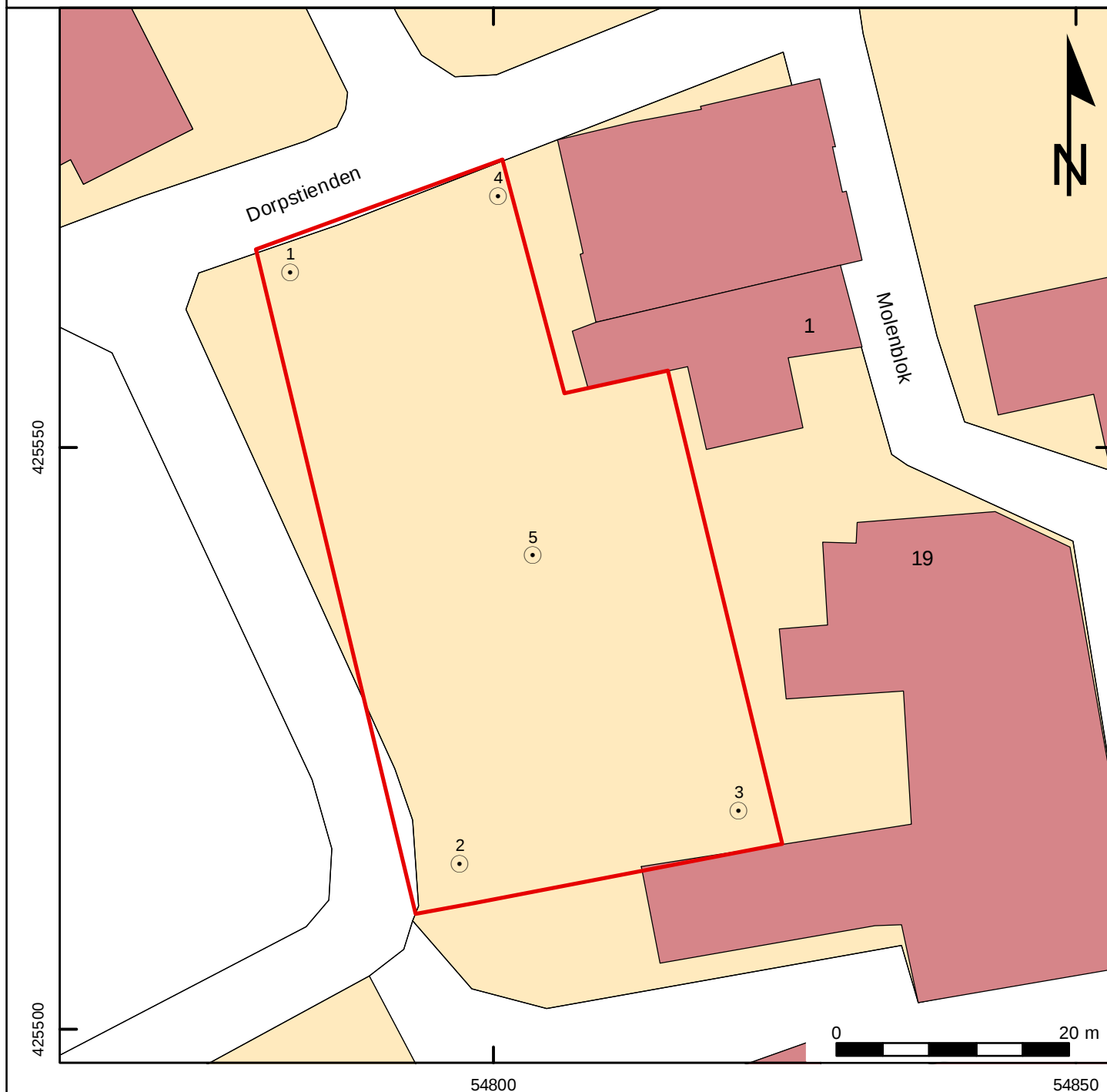
Archeologische waarde

- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

IKAW

- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- lage trefkans
- water
- middelhoge trefkans
- ongekarteerd
- hoge trefkans
- zeer lage trefkans

Bijlage 3: Boorlocatiekaart

Projectnummer: 26900211
Projectnaam: Ouddorp, Dorpstienden

Legenda

- Boring
- Plangebied

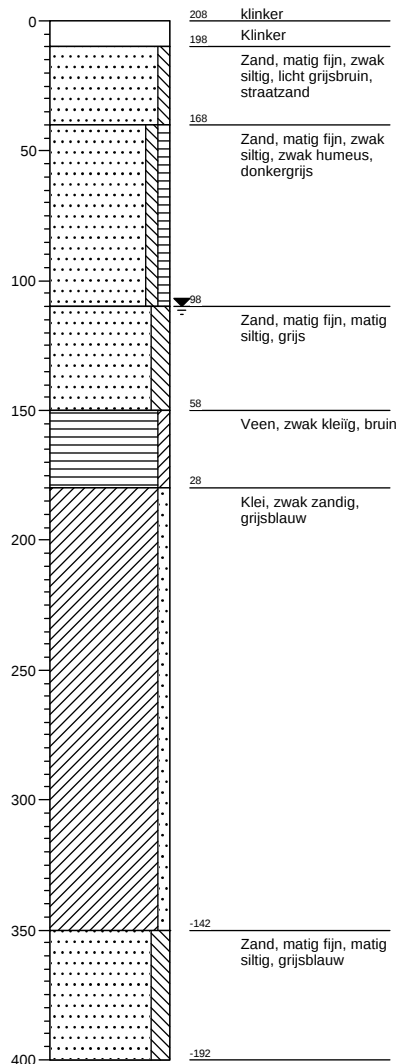
Becker & Van de Graaf
archeologie op maat

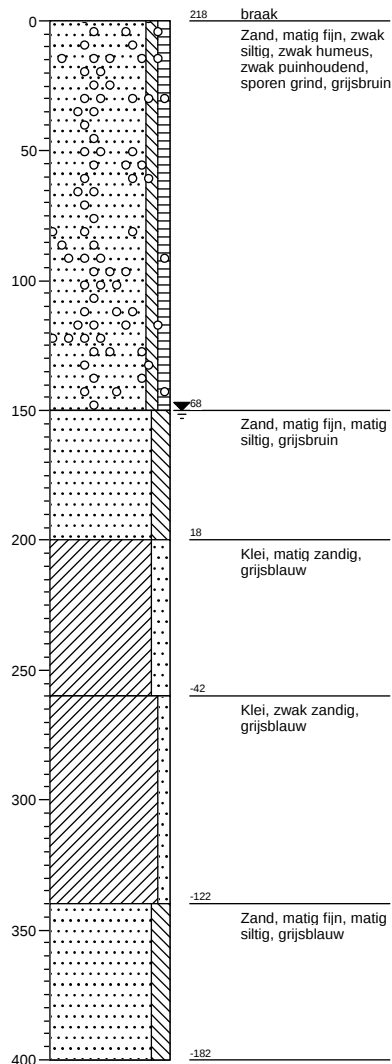
Bijlage 4: Boorbeschrijvingen

Boring: 1

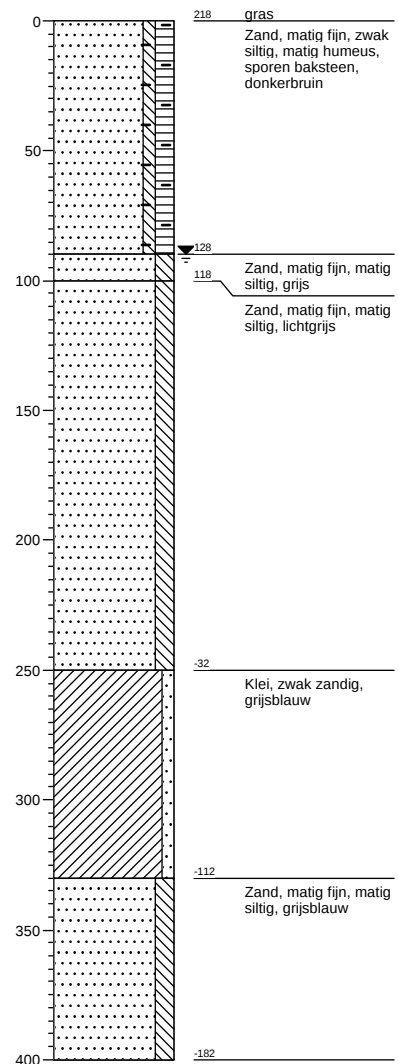
Datum: 23-3-2011
 X: 54783
 Y: 425565
 Hoogte (m NAP): 2.08
 Opmerking: parkeerplaats

Boring: 2

Datum: 23-3-2011
 X: 54797
 Y: 425514
 Hoogte (m NAP): 2.18
 Opmerking: stoeprand parkeerplaats

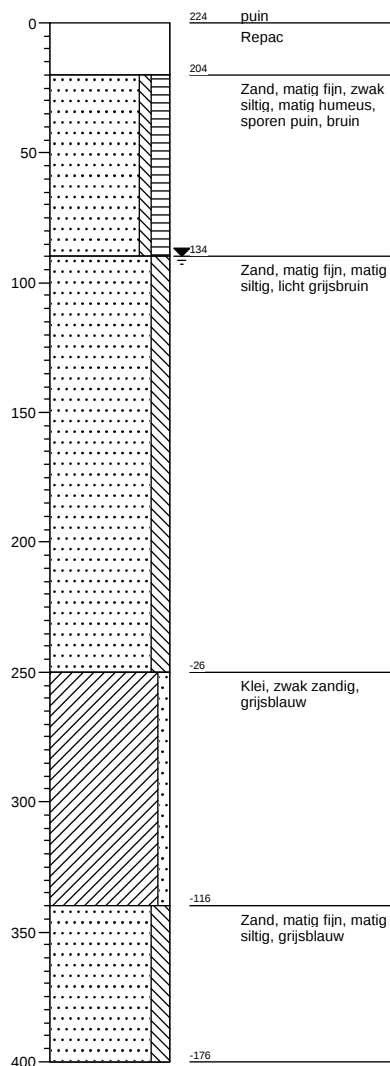
Boring: 3

Datum: 23-3-2011
 X: 54821
 Y: 425519
 Hoogte (m NAP): 2.18
 Opmerking:

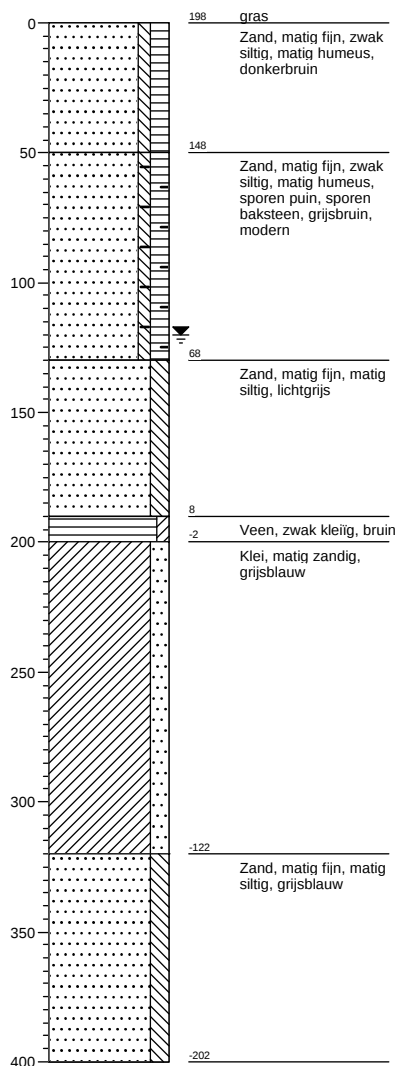

Boring: 4

Datum: 23-3-2011
 X: 54800
 Y: 425572
 Hoogte (m NAP): 2.24
 Opmerking: verhard erf

Boring: 5

Datum: 23-3-2011
 X: 54803
 Y: 425541
 Hoogte (m NAP): 1.98
 Opmerking:

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroerd monster

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand

	slib
	water

Legenda afkortingen Archeologische Boorbeschrijving (conform ASB 2008)

Percentages en Mediaan

Klasse	Zandmediaan
Uiterst fijn	63-105 µm
Zeef fijn	105-150 µm
Matig fijn	150-210 µm
Matig grof	210-300 µm
Zeef grof	300-420 µm
Uiterst grof	420-2000 µm

Nieuwvormingen

(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Afkorting	Nieuwvormingen
FEC	IJzerconcreties
FFC	Fosfaatconcreties
FOV	Fosfaatvlekken
MNC	Mangaanconcreties
ROV	Roestvlekken
VIV	Vivianiet
VKZ	Verkiezeling
ZAV	Zandverkittingen

Bodemkundige interpretaties

Code	Bodemkundige interpretaties
BOD	Bodem
BOV	Bouwvoor
ESG	Esgrond
GLE	Gleyhorizont
HIN	Humusinspoeling
INH	Inspoelingshorizont
KAT	Katteklei
KBR	Klei, brokkelig
LOO	Loodzand
MOE	Moedermateriaal
OMG	Omgewerkte grond
OPG	Opgebrachte grond
OXR	Oxidatie-reductiegrens
POD	Podzol
RYP	Gerijpt
TKL	Top kalkloos
TRP	Terpaarde
UIT	Uitspoelingshorizont
VEN	Vegetatieniveau
VNG	Gelaagd vegetatieniveau
VRG	Vergraven

Bodemhorizont

Code	Bodemhorizont	Omschrijving
BHA	A-horizont	Minerale bovengrond
BHAB	AB-horizont	Overgangshorizont
BHAC	AC-horizont	Overgangshorizont
BHAE	AE-horizont	Overgangshorizont
BHB	B-horizont	Inspoelingshorizont
BHBC	BH-horizont	Overgangshorizont
BHC	C-horizont	Uitgangsmateriaal
BHE	E-horizont	Uitspoelingshorizont
BHEB	EB-horizont	Overgangshorizont
BHO	O-horizont	Strooisellaag
BHR	R-horizont	Vast gesteente

Sedimentaire karakteristiek, laaggrens

Afkorting	Afmeting overgangszone	Klasse
BDI	≥ 3,0 - < 10,0 cm	Basis diffuus
BGE	≥ 0,3 - < 3,0 cm	Basis geleidelijk
BSE	< 0,3 cm	Basis scherp

Kalkgehalte

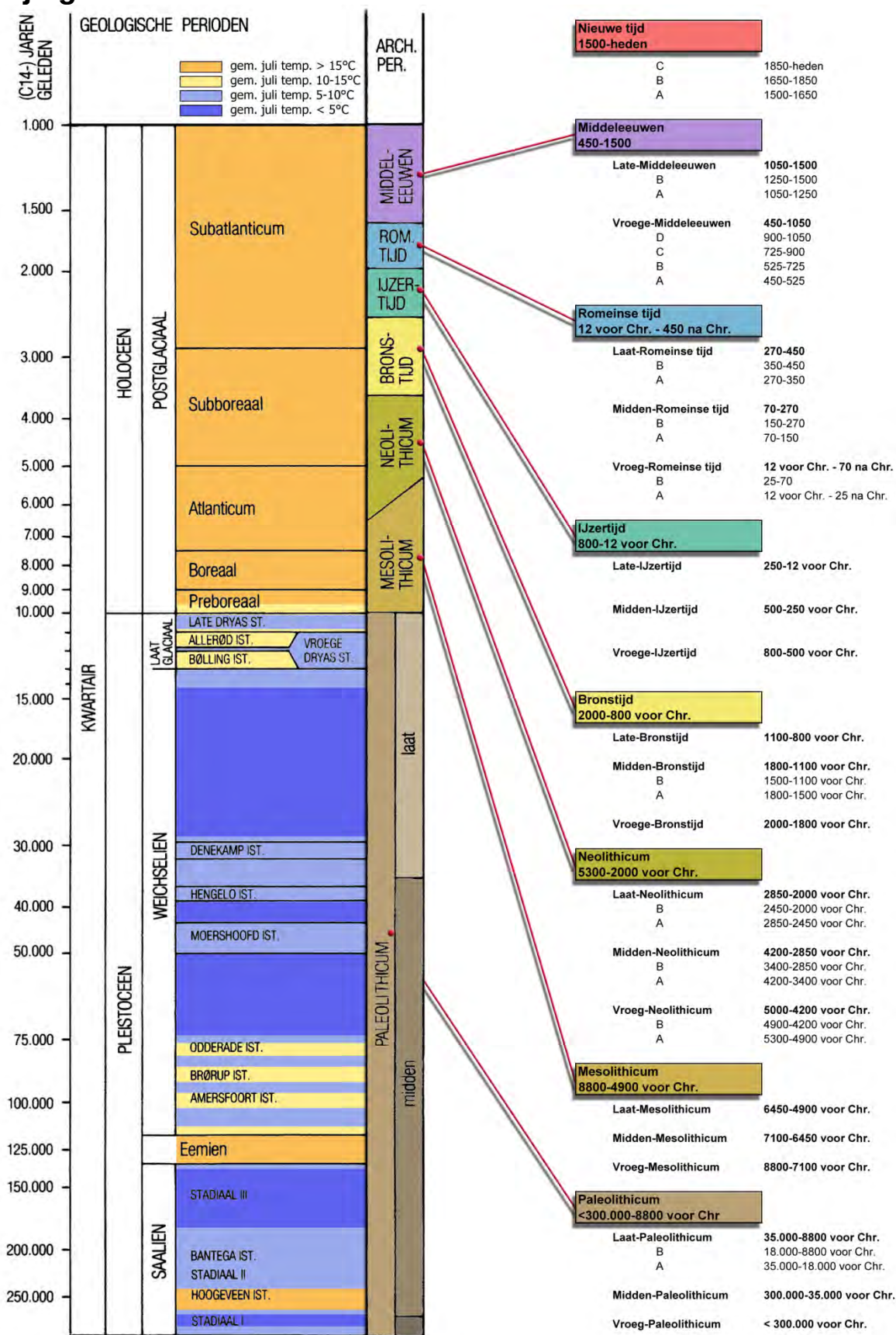
Code	Kalkgehalte
CA1	Kalkloos
CA2	Kalkarm
CA3	kalkrijk

Archeologische indicatoren

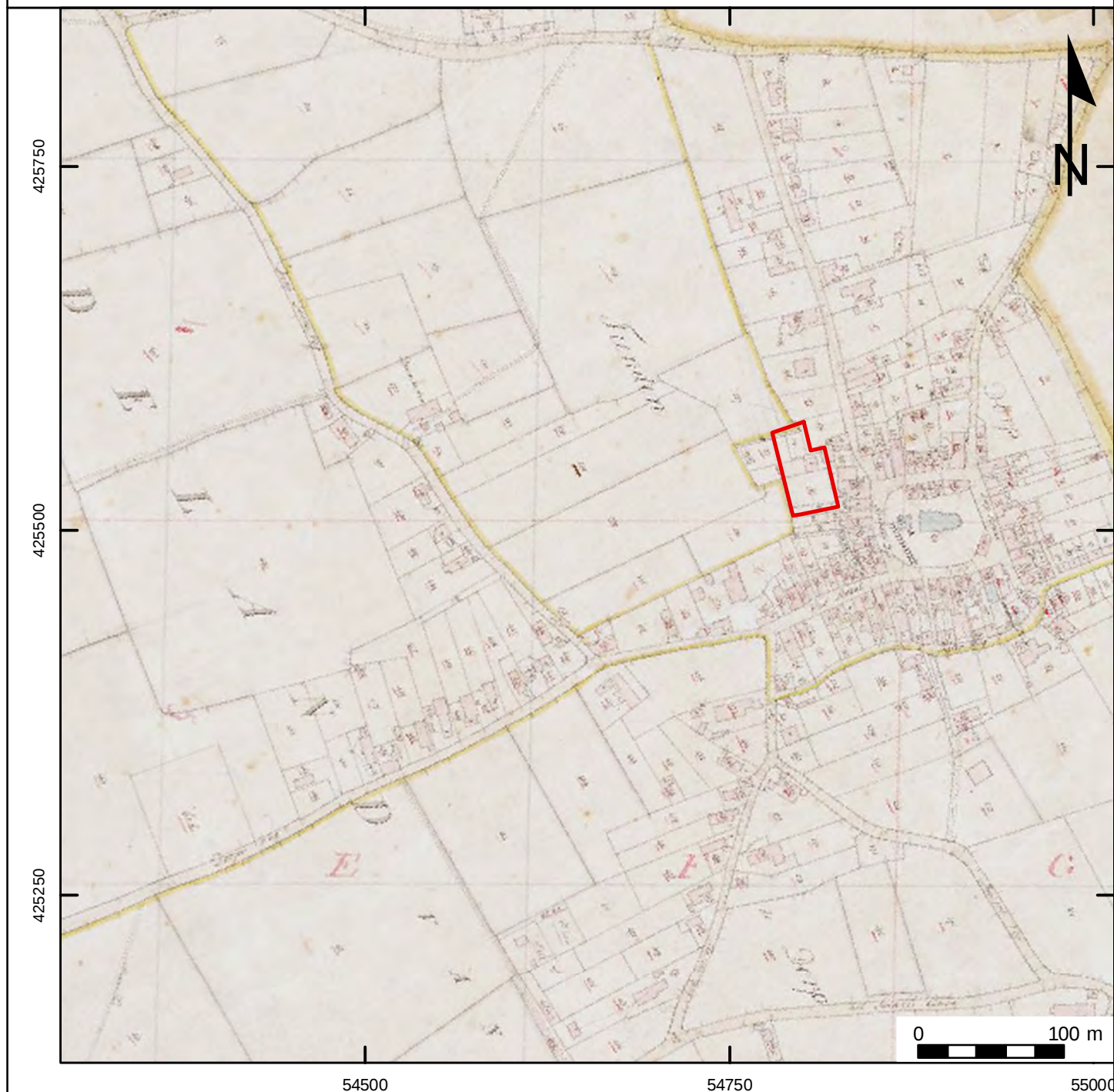
(1=spoor, 2=weinig, 3=veel)

Code	Omschrijving
AWF	Aardewerkfragmenten
BST	Baksteen
GLS	Glas
HKB	Houtskoolbrokken
HKS	Houtskoolspikkels
MXX	Metaal
OXBO	Onverbrand bot
OXBV	Verbrand bot
SGK	Gebroken kwarts
SLA	Slakken/sintels
SVU	Vuursteen
SXX	Natuursteen
VKL	Verbrande klei
VSR	Visresten

Bijlage 5: Periodentabel

Bijlage 6: Kadasterkaart Minuutplan 1811-1832

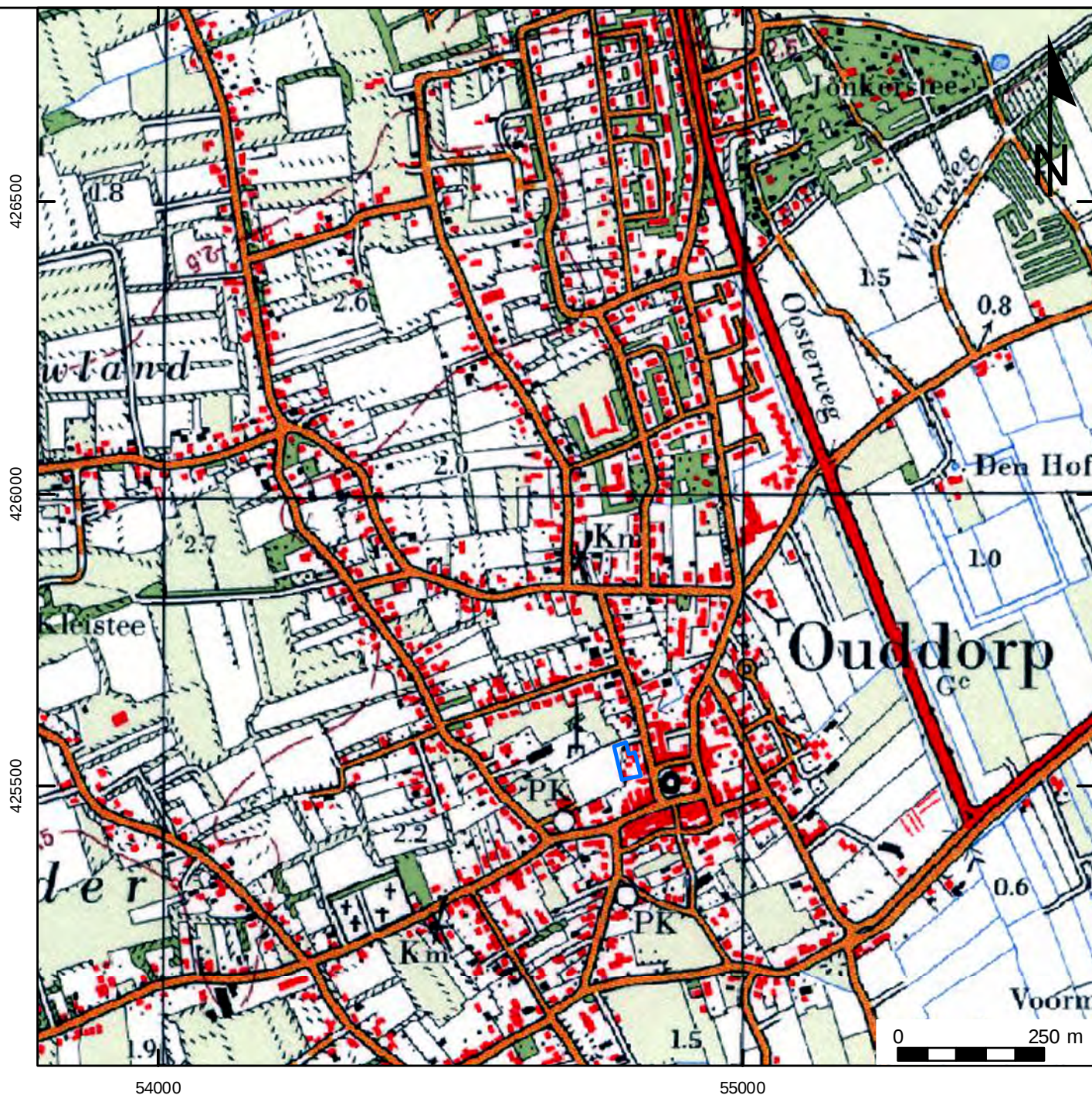

Projectnummer: 26900211
Projectnaam: Ouddorp, Dorpstienden

Legenda

 Plangebied

Bijlage 7: Topografische kaart 1972

Projectnummer: 26900211
Projectnaam: Ouddorp, Dorpstienden

Legenda

 Plangebied

Programma van Eisen

Locatie	Ouddorp, Dorpstienden (ong.)		
Projectnaam	Ouddorp, Dorpstienden		
Plaats binnen archeologisch proces			
x IVO – Proefsleuven (IVO-P)			
0 IVO – Overig (IVO-O)			
0 Opgraven			
0 Archeologische begeleiding (AB)			
0 Archeologische begeleiding met beperkte verstoring (AB-bv)			
Opsteller		datum	paraaf
Auteur	IDDS Archeologie Mevr. drs. S. Moerman Postbus 126 2200 AC Noordwijk Tel: 071-4028586 E-mail: smoerman@idds.nl		
Senior KNA-archeoloog (controle/goedkeuring)	IDDS Archeologie Dhr. drs. B. A. Corver Postbus 126 2200 AC Noordwijk Tel: 071-4028586 E-mail: bcorver@idds.nl	30-05-2011	
Opdrachtgever		datum	paraaf
	Aannemingsbedrijf van den Nieuwendijk Dhr. J.W. Visser Langeweg 59 Postbus 4 3250 AA Stellendam Tel: 0187-491739 Fax: 0187-493311		
Goedkeuring bevoegde overheid			
		datum	paraaf
x Gemeente	Gemeente Goedereede Cluster Ruimtelijke Ordening Dhr. M.L. Tomaello Tramlijnweg 2 3252 BR Goedereede Tel: 0187-491500 E-mail: mtomaello@goedereede.nl		
0 Provincie			
0 Rijk			
0 Overig			
Adviseur namens de bevoegde overheid	Drs. G.P.A. Besuijen g.besuijen@hazenbergaarcheologie.nl Drs. M.K. Dütting m.dütting@hazenbergaarcheologie.nl Hazenberg Archeologie Leiden bv Middelstegracht 89r 2312 TT Leiden 071 – 512 62 16		

INHOUDSOPGAVE

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED	4
2. AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK	4
3. EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK	5
4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	5
4.1. Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context	5
4.2. Aard en ouderdom van de vindplaats(en)	7
4.3. Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)	7
4.4. Structuren en sporen	7
4.5. Anorganische artefacten	7
4.6. Organische artefacten	7
4.7. Archeozoölogische en botanische resten	7
4.8. Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen	7
4.9. Gaafheid en conservering	7
5. DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING	8
5.1. Doelstelling	8
5.2. Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders	8
5.3. Vraagstelling	8
5.4. Onderzoeksvragen	8
6. METHODEN EN TECHNIEKEN	9
6.1. Methoden en technieken	9
6.2. Strategie	9
6.3. Structuren en grondsporen	10
6.4. Aardwetenschappelijk onderzoek	11
6.5. Anorganische artefacten	11
6.6. Organische artefacten	11
6.7. Archeozoölogische en -botanische resten	11
6.8. Overige resten	11
6.9. Dateringstechnieken	11
6.10. Beperkingen	12
7. UITWERKING EN CONSERVERING	12
7.1. Structuren, grondsporen, vondstspredingen	12
7.2. Analyse aardwetenschappelijke gegevens	12
7.3. Anorganische artefacten	12
7.4. Organische artefacten	12
7.5. Archeozoölogische en -botanische resten	12
7.6. Beeldrapportage	12
7.7. Conservering materiaal	12
8. DEPONERING	13
8.1. Eisen betreffende depot	13

8.2.	Te leveren product	13
9.	RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN	14
9.1.	Personele randvoorwaarden.....	14
9.2.	Overlegmomenten.....	14
9.3.	Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie.....	14
9.4.	Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen	14
10.	WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE	15
10.1.	Wijzigingen tijdens het veldwerk	15
10.2.	Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk	15
10.3.	Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering	15
11.	LITERATUUR EN BIJLAGEN	16
11.1.	Literatuur.....	16
11.2.	Bijlagen	16

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS ONDERZOEKSGBIED

Projectnaam	Ouddorp, Dorpstienden
Provincie	Zuid-Holland
Gemeente	Goedereede
Plaats	Ouddorp
Toponiem	Dorstienden
Kaartbladnummer	36H
x,y-coördinaten	54.795/425.545 (centrum) 54.791/425.519 (Z) 54.820/425.530 (O) 54.794/425.573 (N) 54.772/425.563 (W)
CMA/AMK-status	n.v.t.
Archis-monumentnummer	n.v.t.
Archis-waarnemingsnummer	n.v.t.
Oppervlakte plangebied	ca. 1888 m ²
Huidig grondgebruik	parkeerplaats, braakliggend land, grasland en verharding

2. AANLEIDING EN MOTIVERING VAN HET ONDERZOEK

De aanleiding voor dit onderzoek is een bestemmingsplanwijziging evenals de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de realisatie van nieuwbouw. Graafwerkzaamheden ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een diepte van maximaal 3,2 m beneden maaiveld in een gebied met een grootte van 1888 m². Het vooronderzoek heeft uitgewezen dat binnen deze diepte archeologische resten kunnen voorkomen die dateren vanaf de Vroege Middeleeuwen.

Het advies uit het vooronderzoek dat is overgenomen door de bevoegde overheid luidt om een archeologisch proefsleuvenonderzoek uit te voeren in het plangebied. Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente Goedereede geldt voor de oostelijk helft van het plangebied een waarde 3 voor archeologie en voor de westelijke helft een waarde 5 voor archeologie. Een waarde 3 houdt in dat bij geplande bodemingrepen vanaf 100 m² en dieper van 30 cm –mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Een waarde 5 betekent dat bij geplande bodemingrepen vanaf 2500 m² en dieper dan 50 cm –mv archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Op basis van de eisen van de gemeente Goedereede dient daarom een archeologisch onderzoek binnen het plangebied plaats te vinden.

3. EERDER UITGEVOERD ONDERZOEK

Soort onderzoek	Bureauonderzoek en IVO verkennende fase
Uitvoerder	Becker & Van de Graaf bv
Uitvoeringsperiode	maart 2011
Rapportage	Horn, M. & S. Moerman, 2011: <i>Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase: Dorpstienden (ong.), Ouddorp, gemeente Goedereede</i> , Noordwijk (B&G rapport 1090).
Vondsten/documentatie	Becker & Van de Graaf Noordwijk

4. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

4.1. Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

Het plangebied ligt op de overgang van het duingebied naar het zuidwestelijk zeekleigebied. In het Eemien, de relatief warme periode die vooraf ging aan de laatste ijstijd, steeg de zeespiegel en kon de zee ver landinwaarts komen. In Zeeland was van het zuidoosten naar het noordwesten sprake van een overgang van estuariene naar mariene omstandigheden. De afzettingen uit deze periode behoren tot de Eem Formatie. Gedurende de laatste ijstijd (het Weichselien) verslechterden de klimaatsomstandigheden en begon de zeespiegel te dalen. Dit had tot gevolg dat zand uit de drooggevalen delen van de Noordzee door de wind werd opgeblazen en als dekzand weer in Nederland werd afgezet (Formatie van Boxtel). In het Rijn/Maasdal werd nog steeds materiaal afgezet, maar ditmaal, vanwege de sterke daling van de zeespiegel, tot veel verder naar het westen dan de huidige kustlijn (Van Haperen 2009).

Gedurende het Holoceen (de huidige geologische periode die circa 10.000 jaar geleden begon) werd het klimaat warmer waardoor de zeespiegel weer begon te stijgen. In eerste instantie gebeurde dit in hoog tempo door het versneld afsmelten van de gletsjers. Later in het Holoceen verminderde het tempo. De zee bereikte de tegenwoordige kust rond 7000 voor Chr. Naast de invloed van de zee bepaalden de morfologie van de pleistocene kustvlakte en de beschikbaarheid van sediment de ontwikkeling van de kust. Het pleistocene Massief en het rivierbed van de Rijn/Maas fungeerden als ankerpunten (zandkoppen of 'headlands') die weerstand boden aan de opkomende zee. Het Rijn/Maasdal zorgde uiteindelijk voor een scheiding tussen de vroegholocene sedimentatiebekkens van Holland en Zeeland. Op een zelfde manier veroorzaakte het Pleistocene Massief de scheiding tussen het Zeeuwse en Vlaamse sedimentatiebekken van 6000 tot 3000 voor Chr. Tussen de ankerpunten bevonden zich bekkens die bij de zee werden begrensd door strandwallen. In de bekkens werd materiaal van de zeebodem en de zandkoppen afgezet (Formatie van Naaldwijk). Getijdengeulen doorsneden de strandwallen en vormde grote buitendelta's. Door de afnemende zeespiegelstijging vulde de bekkens zich geleidelijk en begonnen de strandwallen zich, met uitzondering van enkele riviermondingen, tussen circa 4500 en 3000 voor Chr. (Vroeg- tot Midden-Neolithicum) te sluiten. Op de strandwallen vormde zich langgerekte lage duinen (zogenaamde 'Oude Duinen'). Achter de strandwallen vormde zich tussen circa 3000 en 2500 voor Chr. (Midden- tot Laat-Neolithicum) een groot veencomplex, behorende tot het Hollandveen Laagpakket van de Formatie van Nieuwkoop. Tegelijkertijd verbreedden de strandwallen zich in zeewaartse richting (Van Haperen 2009).

De duinen van Goeree bestaan uit binnenduinen en buitenduinen. De aanwezigheid hiervan hangt samen met de vorming van de Haringvlietmonding in de Late-Middeleeuwen. Gedurende deze periode verwijdde dit zeegat tussen Goeree en Voorne zich en breidde het landinwaarts uit. Het getij bereikte het huidige West-Brabant aan het einde van de 13de eeuw. Op Voorne ontstonden belangrijke geulen die de

Haringvlietmonding zouden verbinden met de Maasmonding. Na de St. Elisabethsvloeden (1421-1424) kreeg de Haringvlietmonding een verbinding met de grote rivieren. Dit veroorzaakte de vorming van het Haringvliet, dat de belangrijkste afvoer van de Rijn en Maas zou worden. Hierdoor kwamen grote hoeveelheden sediment beschikbaar in het Haringvliet, die zich onder andere bij de middeleeuwse kern van Goeree afzetten. Ten westen van de reeds bestaande binnenduinen gaf deze afzetting vorm aan polders en buitenduinen (Van Haperen 2009).

De grondwatertrappen zijn grotendeels niet gemeld voor de omgeving van het plangebied. Alleen voor de gebieden ten zuiden van het plangebied is een grondwatertrap VI gegeven. Mogelijk komt deze ook in het plangebied voor. De grondwatertrappenindeling is gebaseerd op gemiddeld hoogste (GHG) en gemiddeld laagste grondwaterstanddieptes (GLG). Hiermee worden de winter- en zomergrondwaterstanden gekarakteriseerd in een jaar met een gemiddelde neerslag en verdamping. Grondwatertrap VI duidt op droge gronden waarbij de GHG wordt aangetroffen op een diepte tussen 40 en 80 cm -mv en de GLG op een diepte van meer dan 120 cm -mv.

Het plangebied bevindt zich in het historische centrum van Ouddorp. Ouddorp bevindt zich binnen het zogenaamde 'cultuurland van het zandwallengebied' dat het middengedeelte van de binnenduinen beslaat. Dit gebied wordt zo genoemd vanwege het feit dat het verdeeld is in kleine percelen die van elkaar gescheiden zijn door deels beplante zandwallen. De binnenduinen zijn in ieder geval bewoond vanaf de Late-Middeleeuwen. Dit wordt gesuggereerd door het feit dat de binnen- en buitenduinen van Goeree van elkaar worden gescheiden door drie polders die tussen 1357 en 1492 zijn ingedijkt. Daarnaast is de kerk van Ouddorp in 1348 gebouwd en heeft deze een voorganger gehad in de 12de eeuw (Van Haperen 2009). Op de website van het Streekarchief van Goeree-Overflakkee wordt genoemd dat een zekere heer Van Klepperstee in het jaar 1100 een geldbedrag heeft geschonken voor de bouw van een toren en een kerk (www.streekarchiefgo.nl). Het is goed mogelijk dat resten van historische bebouwing mogelijk vanaf het ontstaan van Ouddorp, oftewel begin Late-Middeleeuwen, aanwezig kunnen zijn. Bij het uitmijnen en omzetten van zandbodems in het binnenduingebied zijn in de 19de en 20ste eeuw zelfs vroegmiddeleeuwse en Romeinse resten (2de en 3de eeuw na Chr.) aangetroffen (Van Haperen 2009).

Op het kadastrale minuutplan uit 1811-1832 zijn binnen de contouren van het plangebied voornamelijk percelen aanwezig die volgens de kadastrale gegevens in gebruik waren als tuin (bijlage 6). In het midden van het plangebied zijn een schuur en erf aanwezig. Pas op een topografische kaart uit 1972 is dit beeld veranderd: meerdere structuren zijn nu aanwezig binnen het plangebied (bijlage 7). Daarnaast zijn mogelijk nog tuinen aanwezig. Tegenwoordig is het plangebied in gebruik als parkeerplaats, grasveld, braakliggend land en verharde paden. Het is onbekend wat de omvang en diepte van de subrecente verstoringen zijn geweest.

Binnen een straal van 500 m rondom het plangebied zijn een AMK-terrein en meerdere onderzoeksmeldingen en waarnemingen gemeld. Het AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde (Archis-monumentnr. 10554) bevindt zich op een afstand van 25 m ten zuidoosten van het plangebied. Dit monument betreft de dorpskern van Ouddorp waar zich sporen van een kerk of klooster uit de Late Middeleeuwen en Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd bevinden (waarneming 413764, onderzoeksmelding 2609). De kerk is in 1348 gebouwd. Onder de kerk zijn begravingen aanwezig met aardewerk daterend uit de 11de-14de eeuw. De woonheuvel onder de kerk is intact. Op 35 m ten oosten van het plangebied heeft aan de Boompjes 1 een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (onderzoeksmelding 41185, waarneming 416730). Dit onderzoeksterrein ligt op de noordelijke flank van de oude dorpskerp van Ouddorp. In de boringen zijn antropogene ophooglagen gevonden met materiaal uit de Late Middeleeuwen tot Nieuwe tijd B. Een ander archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 35 m ten zuidwesten van het plangebied waarbij vooral archeologisch materiaal uit de 18de-20ste

eeuw is gevonden (onderzoeksmelding 17124). Op 360 m ten zuiden van het plangebied is tijdens een booronderzoek en een later proefsleuvenonderzoek mogelijk het erf van een laatmiddeleeuwse boerderij aangetroffen (onderzoeksmeldingen 20856 en 22814, waarnemingen 410337 en 412394). De boerderij zelf ligt waarschijnlijk aanwezig naast de proefsleuven of langs de Waterweg ten zuiden van het plangebied. Een booronderzoek gevolgd door een proefsleuvenonderzoek (onderzoeksmeldingen 12732 en 18446, waarneming 403330) heeft ook plaatsgevonden op een terrein aan de Molenweg 4 op 315 m ten noordoosten van het plangebied. Tijdens dit booronderzoek zijn resten uit de Late Middeleeuwen aangetroffen in Jonge Duinafzettingen. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek zijn nog niet bekend.

4.2. Aard en ouderdom van de vindplaats(en)

In het plangebied kunnen bewoningsresten voorkomen vanaf het einde van de Vroege Middeleeuwen.

4.3. Begrenzing en oppervlakte van de vindplaats(en)

Het plangebied maakt deel uit van de historische kern van Ouddorp.

4.4. Structuren en sporen

Archeologische resten uit de periode 12^e eeuw tot heden zullen bestaan uit kuilen en greppels met archeologische vondsten en funderingen van verschillende gebouwen. Daarnaast kunnen beerputten en waterputten worden aangetroffen.

4.5. Anorganische artefacten

Aardewerk, bot, metaal, bouw materiaal, glas, natuursteen.

4.6. Organische artefacten

Leer, (bewerkt) hout, bewerkt bot, textiel, etc. zullen alleen voorkomen onder vochtige omstandigheden, onder de grondwaterspiegel. De gemiddeld laagste grondwaterdiepte ligt in het plangebied op meer dan 120 cm -mv. Verbrand organisch materiaal kan beter geconserveerd zijn dan onverbrande organische resten.

4.7. Archeozoölogische en botanische resten

In afvalkuilen en beerputten kunnen resten van voedselbereiding en -consumptie worden aangetroffen zoals botmateriaal van vissen, zoogdieren, vogels en amfibieën, resten van zaden, bessen en planten, houtresten, etc.

4.8. Archeologische stratigrafie en diepte van vondstlagen

Het plangebied ligt op een lager gelegen flank van de strandwal, aangezien het bedekt is geraakt met een kleilaag gedurende zeeoverstromingen. Deze zeeoverstromingen kwamen hoofdzakelijk voor in de laaggelegen veengebieden achter de strandwallen. Aangezien bewoning eerder hoger op de strandwal kan worden verwacht, is de verwachting op archeologische resten in de top van de strandwalafzettingen (3,2 à 3,5 m -mv of 1,1 à 1,4 m -NAP) binnen het plangebied laag te noemen. Daarnaast kunnen de zeeoverstromingen hebben gezorgd voor een erosie van eventueel aanwezig archeologisch materiaal. Bovenop de kleilaag die door de zeeoverstromingen is afgezet, is gedurende de Middeleeuwen stuifzand afgezet. De top van het stuifzand bevat puinfragmenten en sporen grind. Dit kan het gevolg zijn van eeuwenlange bewoning in het plangebied, waardoor veel verstoringen hebben plaatsgevonden door onder andere de bouw en afbraak van huizen. Er worden daarom mogelijk intacte archeologische resten in de ondergrond verwacht tot een maximale diepte van 2,5 m -mv of 0,5 m NAP.

4.9. Gaafheid en conservering

Moderne bebouwing kan invloed hebben gehad op de gaafheid en conservering van oudere resten. Door de zeer lage grondwaterspiegel (dieper dan 1,20 m -mv) zullen organische resten tot 1,20 m -mv zeer slecht of niet bewaard zijn gebleven.

5. DOELSTELLING EN VRAAGSTELLING

5.1. Doelstelling

De doelstelling van het proefsleuvenonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek. Aan de hand van het veldonderzoek wordt informatie verkregen omtrent de aanwezige archeologische waarden (aard, omvang, datering, gaafheid, conservering en inhoudelijke kwaliteit). Vervolgens wordt een waardering van de archeologische waarden in het plangebied opgesteld.

5.2. Relatie met NOaA en/of andere onderzoekskaders

Het relevante hoofdstuk van de NOaA (www.noaa.nl) is hoofdstuk 16, de Middeleeuwen en vroegmoderne tijd in West-Nederland. Een relevante paragraaf is met name paragraaf 2.4 die betrekking heeft op dorpsvorming in het duingebied. Over het ontstaan van de dorpen op het 'oude land' (d.w.z. het kustgebied) is nog relatief weinig bekend.

Er zijn tevens aansluitingen te vinden met de Provinciale Onderzoeksagenda (POA) van Zuid-Holland. Gezien de ligging van het plangebied in het kustgebied is Thema 1: Strijd tegen en met het water relevant.

Lokaal gezien kan het onderzoek een belangrijke bijdrage leveren aan de reconstructie van de bewoningsgeschiedenis van Ouddorp.

5.3. Vraagstelling

Het onderzoek betreft een archeologisch proefsleuvenonderzoek. De vraagstelling is gericht op het inzicht verschaffen in de archeologische relictten in het plangebied. Bij afwezigheid van archeologische resten dient daarvoor een verklaring gegeven te worden.

5.4. Onderzoeksvragen

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Indien geen of nauwelijks archeologische resten worden aangetroffen: wat is de reden hiervoor?
- Wat kan op basis van het onderzoek worden gezegd over de (oudste) bewoning in dit gebied?
- Hoe verhouden de aangetroffen resten zich tot de bekende historische bebouwing?
- Wat voor uitspraken kunnen er op basis van de aangetroffen resten gedaan worden over de leefwijze van de bewoners van het plangebied (beroep, welvaart, etc.)? Past dit binnen de bekende historische gegevens?
- Geeft het onderzoek inzichten in de lokale voedsel economie? Zo ja, welke?
- Zijn er aanwijzingen voor oude perceelsscheidingen? Komen deze overeen met het minuutplan uit begin 19^e eeuw?
- Wat is de relatie van de resultaten van dit onderzoek met de resultaten van nabijgelegen onderzoeken in Ouddorp?

6. METHODEN EN TECHNIEKEN

6.1. Methoden en technieken

Algemeen

- Het onderzoek dient conform versie 3.2 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie te worden uitgevoerd.
- De hoofdmeetpunten worden uitgezet en periodiek door de archeoloog of veldtechnicus gecontroleerd.
- Het landschappelijke deel van het onderzoek wordt uitgevoerd door een gediplomeerd fysisch geograaf met kennis van en ervaring in de regio.
- Bij het aantreffen van bijzondere archeologische resten die niet behoren tot de scope van dit project, zoals hierboven beschreven, worden de opdrachtgever en de Bevoegde Overheid onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen partijen zal vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.

Aanleg van de werkputten

- Het graafwerk wordt uitgevoerd met een graafmachine met een gesloten bak met een gladde rand.
- Bij het verdiepen naar het opgravingsvlak (het niveau waarop de sporen leesbaar zijn) worden vondsten verzameld.
- Het opgravingsvlak wordt zo nodig met de hand bijgeschaafd.
- Bij het vlaksgewijs verdiepen wordt systematisch en vlakdekkend gebruik gemaakt van een goede metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen.
- Het opgravingsvlak wordt systematisch en vlakdekkend afgezocht met een metaaldetector voor het opsporen van metalen voorwerpen.
- Ook het stort uit de proefsleuven en de grond uit gecoupeerde grondsporen worden onderzocht met de metaaldetector.

Registratie

- Er dienen foto's gemaakt te worden van de beginsituatie, van de algemene situatie tijdens het veldwerk, de vlakken, de profielen, van grondsporen in het vlak, van de coupes, van belangwekkende/kwetsbare vondsten en van de oplevering.
- Het opgravingsvlak wordt waar nodig geschaafd, ingekrast en getekend op schaal 1:50 of groter. Het is mogelijk in het veld digitaal te tekenen (met een total station).
- Alle vlakken worden ingemeten en gewaterpast. Voorts dient ook van het maaiveld langs één van de lange zijden van de sleuf gewaterpast te worden.
- Vlaktekeningen, profielen en coupes worden schaal 1:20 of groter getekend.
- Detailtekeningen worden zo groot getekend als in de situatie nodig geacht wordt door bevoegde overheid of projectleider.
- Tevens worden op vlaktekeningen de NAP-hoogten van het vlak en het maaiveld aangegeven en de locatie waar de profielen getekend zijn en waar foto's zijn gemaakt.
- Op tekeningen van profielen en coupes worden de bijbehorende fotonummers duidelijk aangegeven.
- Op de profieltekeningen worden de NAP-hoogten aangegeven. Tevens zal de hoogteligging van het opgravingsvlak aangegeven worden op de profieltekening.
- Structuren worden apart gefotografeerd en zo nodig getekend op detailtekeningen, niet kleiner dan 1:20.

6.2. Strategie

In het plangebied worden proefsleuven aangelegd met een totale omvang van 188 m² (ca. 10% van het plangebied). Het betreft vijf proefsleuven (vier van 10x4 en één van 7x4) die parallel aan de Dorpstienen en ongeveer dwars op de strandwal worden aangelegd. Er worden zo veel vlakken aangelegd als nodig om de archeologische resten goed te kunnen documenteren.

De proefsleuven worden aangelegd binnen de grenzen van de bouwkuip en de daartoe aan te leggen damwanden. Ten tijde van het opstellen van dit PvE waren de begrenzingen van de bouwkuip nog niet definitief bekend. Mocht het voor de definitieve begrenzingen noodzakelijk zijn proefsleuven te verplaatsen, dan gebeurt dit in overleg met het bevoegd gezag. De proefsleuven worden zoveel mogelijk aangelegd in onvervuilde grond (op basis van de resultaten van nog uit te voeren milieukundig onderzoek).

Indien mogelijk wordt de standaard KNA-procedure (evaluatie-rapport, uitwerking, beslissing bevoegd gezag inzake vervolgonderzoek) gevolgd. Indien dit gezien de technische of tijdsomstandigheden niet mogelijk is, wordt op basis van het evaluatieverslag IVO-P danwel in het veld een beslissing genomen door het bevoegd gezag inzake doorstart naar een opgraving. Het bevoegd gezag beslist welke omvang de opgraving heeft, en of het noodzakelijk is om binnen de opgraving aanvullende onderzoeksvragen te beantwoorden en zonodig hiervoor aanvullende veldwerkstrategieën op te stellen. Bij doorstart naar een opgraving geldt dit PvE, in combinatie met eventuele aanvullingen van het bevoegd gezag bij doorstart, tevens als PvE voor Opgraving.

6.3. Structuren en grondsporen

- Relevante sporen worden gecoupeerd en afgewerkt. De onderzoeksvragen dienen als leidraad bij de beslissing welke sporen wel en welke niet nader onderzocht worden. De uiteindelijke beslissing hiertoe ligt bij de projectleider.
- Bij het voorkomen van niet-recent bakstenen muurwerk dient minimaal de horizontale omvang, de bovenkant en de onderzijde op tekening geregistreerd te worden. Daarnaast moet het metselverband vastgelegd worden, de vorm van de fundering en de manier, waarop de hoeken gevormd zijn, evenals versnijdingen. Vastgelegd worden per muur de steensoort, de baksteenmaat en de hoogte van 10 lagen of zoveel lagen, als er nog aanwezig zijn.
- Van iedere niet-recente bakstenen muur en fundering wordt een aantal bij voorkeur complete bakstenen bewaard als monster.
- Van niet-recente bakstenen vloeren wordt de omvang, hoogte en constructie vastgelegd. Bakstenen worden bemonsterd zoals bij muurwerk. Tegels worden bemonsterd of integraal geborgen.
- Bijzonder gevormde bakstenen worden compleet vastgelegd en bewaard.
- Natuursteenblokken in de context van bakstenen muren worden compleet vastgelegd en bewaard.
- Bij het voorkomen van niet-recente houten constructies zal de hele constructie op (detail-) tekening en foto vastgelegd worden. Houtverbindingen dienen vastgelegd te worden. Indien mogelijk wordt van ieder constructie deel ter plaatse de houtsoort bepaald door een specialist. Indien dat niet mogelijk is, wordt ieder constructiedeel bemonsterd of in zijn geheel geborgen. Tevens kunnen monsters genomen worden ter verkrijging van een datering. Opdrachtgever en Bevoegde Overheid worden onmiddellijk gewaarschuwd. In gezamenlijk overleg tussen partijen zal vervolgens worden bepaald hoe met deze resten dient te worden omgegaan.
- Bij het voorkomen van houten funderingen onder niet-recent (bak-)stenen muurwerk dient het houtwerk behandeld te worden als boven beschreven is. Vastgelegd moeten minimaal worden de omvang, de hoogte, de verbanden, de houtsoorten en de sporen van houtbewerking.
- Indien beer- of waterputten worden aangetroffen, dient de eventueel vondstrijke inhoud te worden beschermd tegen schatgravers. De beer- of waterput wordt daartoe bij voorkeur direct op dezelfde dag afgewerkt. Indien afwerken op dezelfde dag niet mogelijk is, wordt de water- of beerput goed afgedekt.
- Van aangetroffen beer- en waterputten wordt met behulp van een boring de diepte bepaald en op de vlaktekening vermeld. Deze structuren worden gecoupeerd. Bij het couperen wordt al zoveel mogelijk getracht eventuele gelaagdheid te onderscheiden. Het vondstmateriaal wordt in deze onderscheiden lagen verzameld. Uit de coupe, waarbij de opbouw duidelijk is, wordt het vondstmateriaal per laag verzameld. Indien

sprake is van bijvoorbeeld een vulling, wordt het materiaal in zijn geheel verzameld als een context.

6.4. Aardwetenschappelijk onderzoek

Van iedere proefsleuf wordt een lengte- en een breedteprofiel getekend en door een fysisch geograaf met geruime ervaring in de regio of door een veldarcheoloog met ruime, relevante fysisch-geografische ervaring. Indien het bodemprofiel weinig variatie vertoont, kan worden volstaan met profielkolommen (minimaal twee per profiel of zo veel als nodig om het profiel goed te kunnen beschrijven).

6.5. Anorganische artefacten

- Stortvondsten worden per sleuf verzameld en geregistreerd.
- Bij de aanleg van de vlakken wordt vondstmateriaal zoveel mogelijk per stratigrafische eenheid (laag of spoor) verzameld.
- Vondsten uit een woon- of afvallaag worden apart verzameld.
- Waar geen stratigrafische eenheden zichtbaar zijn, worden vondsten verzameld in vakken van maximaal 5 m lang en de breedte van de proefsleuf.
- Indien sprake is van vondstconcentraties (concentraties van scherven o.i.d.), worden deze als punten of polygonen ingemeten.
- Metaalvondsten en vuursteen vondsten worden nauwkeurig op x-, y- en z-coördinaat ingemeten (behalve spijkers en recent materiaal).
- Fragiele en/of belangwekkende vondsten dienen op de plaats van aantreffen gefotografeerd te worden.
- Vondsten en monsters worden geborgen en behandeld volgens de richtlijnen van de veldhandleiding archeologie. Zo nodig wordt een specialist ingeschakeld ter voorkoming van informatieverlies of beschadiging.

6.6. Organische artefacten

- Organische artefacten dienen gestabiliseerd te worden conform Leidraad 1 teneinde degradatie van het materiaal tegen te gaan.

6.7. Archeozoölogische en -botanische resten

- Bij gesloten vondstcomplexen (water- en beerputten, afvalkuilen) dienen monsters genomen te worden (zo mogelijk per laag). Van determineerbare grondsporen met goed geconserveerd organisch materiaal, zoals houtskool, worden aparte monsters genomen voor botanisch of archeozoölogisch onderzoek. Het uitzeven van deze monsters gaat in overleg met de betreffende specialist.
- Botmateriaal uit sporen en gedateerde lagen wordt verzameld en meegenomen.
- Aanvullend geldt dat bijzondere vondstcomplexen zoals dierbegravingen worden geregistreerd en als aparte (punt)locatie op de kaart aangegeven. Dierbegravingen worden apart gedocumenteerd en bijeengehouden als complex (dus niet bij de andere botten).
- Indien er sprake is van zichtbaar klein botmateriaal zoals vogel of vis, worden hier ter plekke monsters van minimaal 2 liter per soort genomen.
- Kansrijke grondsporen voor botanie (sporen met veel humeus materiaal of met veel houtskool) worden bemonsterd.
- Kansrijke sporen voor klein botmateriaal zijn sporen die zichtbaar dit materiaal bevatten, dan wel naar de mening van de veldwerkleider hiervoor geschikt zijn.
- Waterputten en beerkuilen en gelaagde afvalkuilen worden ook beschouwd als kansrijke locaties en dienen navenant bemonsterd te worden.

6.8. Overige resten

Zie paragraaf 6.5 – Anorganische resten

6.9. Dateringstechnieken

Zie paragraaf 6.7 – Archeozoölogische en -botanische resten

6.10. Beperkingen

- Grondwater mag geen belemmering vormen voor het onderzoek. Zo nodig dient een pomp of bronbemaling in te worden gezet.
- Op het terrein komen bodemvervuilingen voor waarvan de exacte aard en omvang nog niet bekend is.

7. UITWERKING EN CONSERVERING

7.1. Structuren, grondsporen, vondstspreidingen

Alle sporen en structuren worden conform de vigerende KNA (Centraal College van Deskundigen 2010) aan een beschrijving en analyse onderworpen. Voor zover mogelijk zullen de sporen in de lokale en regionale archeologische context worden geplaatst.

7.2. Analyse aardewetenschappelijke gegevens

De bodemopbouw van de vindplaats en de genese van de verschillende lagen dienen te worden behandeld in de rapportage. Hierbij dient ook de relatie met de aangetroffen archeologische resten te worden behandeld. Daarnaast dienen ook de overige onderwerpen uit de onderzoeksvragen te worden behandeld.

7.3. Anorganische artefacten

- De vondsten/resten worden per materiaalcategorie geteld, gewogen gedateerd en gewaardeerd en beschreven in het evaluatieverslag. Op basis van de evaluatie wordt in overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid bepaald welke vondsten/resten nader geanalyseerd moeten worden.
- Opdrachtnemer dient voorafgaand aan conserveren en deponeren een voorstel bij opdrachtgever en de bevoegde overheid in ten aanzien van de vondsten die conservering behoeven alvorens bewaard te kunnen worden. Opdrachtgever en de bevoegde overheid beslissen op basis hiervan gezamenlijk over welke vondsten voor conservering in aanmerking komen.
- Van bijzondere en kwetsbare vondsten wordt een conserveringsvoorstel en een selectievoorstel geformuleerd. Dit voorstel wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid. De conservering vindt uitsluitend plaats door een gespecialiseerd bureau.

7.4. Organische artefacten

Zie paragraaf 7.3 – Anorganische artefacten.

7.5. Archeozoölogische en -botanische resten

- Botmonsters worden gezeefd in de opstelling 4/2/0,5 mm (laatste maat cf. Leidraad Archeozoölogie in voorbereiding i.v.m. kleine vis- en vogelresten).
- Archeozoölogische resten uit sporen worden gedetermineerd in de mate van detail als nodig is voor het kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen.
- Archeobotanische resten en archeozoölogische resten uit geologische lagen worden in overleg met de bevoegde overheid onderzocht indien relevant voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

7.6. Beeldrapportage

Eventueel kunnen vondsten die kenmerkend zijn voor een specifieke periode gefotografeerd worden. Bijzondere vondsten dienen zodanig getekend te worden dat zij geschikt zijn voor het publiek.

7.7. Conservering materiaal

Kwetsbaar vondstmateriaal dient zodanig te worden geconserveerd dat de toestand stabiel blijft. De selectie van de te conserveren vondsten wordt in overleg met de bevoegde overheid bepaald.

8. DEPONERING

8.1. Eisen betreffende depot

De vondsten en documentatie dienen tijdelijk te worden bewaard in het depot van de opdrachtnemer waarna het geheel binnen 2 jaar, conform de daarvoor geldende normen en eisen (KNA-specificatie DS 02 & DS 03) en conform de normen en eisen van het depot, wordt overgedragen aan het provinciaal depot van de provincie Zuid-Holland in Alphen aan den Rijn.

De digitale documentatie wordt conform KNA-specificatie DS 05 overgedragen aan het e-Depot.

Binnen twee jaar na afronding van het veldwerk moet de Archis-melding verricht zijn.

8.2. Te leveren product

- Na afloop van het veldwerk wordt een beknopt evaluatieverslag opgesteld, met een overzicht van de aangetroffen grondsporen en vondsten, en wordt indien noodzakelijk een voorstel gedaan voor de uitwerking van de aangetroffen vondstcategorieën en monsters. Na overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid en toestemming van de opdrachtgever, wordt vervolgens overgegaan tot de uitwerking hiervan.
- Eindproduct is een rapport volgens de KNA. De verzamelde gegevens dienen zodanig te worden beschreven en verbeeld dat de beantwoording van de in dit PvE gestelde onderzoeksvragen helder en onderbouwd is en de veldgegevens in later stadium voor iedereen toetsbaar en controleerbaar zijn (overzichtstekeningen, foto's, sporenlijsten, vondstenlijsten, etc.).
- De specialistische deelrapporten maken onderdeel uit van de standaardrapportage.
- Het standaardrapport bevat een onderzoeksmelding.
- In de titel van het rapport is een verwijzing opgenomen naar het type onderzoek, de locatie (plaats, gemeente, toponiem) en het project.
- In het standaardrapport moeten de geanalyseerde resultaten verwerkt worden in antwoord op de hier gestelde onderzoeksvragen en geïntegreerd in de bestaande kennis van het gebied. Het onderzoeksrapport moet in een heldere taal geschreven zijn.
- Het conceptrapport wordt uiterlijk 12 weken na einde van het veldwerk aan de opdrachtgever en de bevoegde overheid gestuurd. Overschrijding van deze termijn door derden (natuurwetenschappelijke dateringen of uitwerking door specialisten) kan er toe leiden dat deze termijn wordt verlengd. Het verlengen van de termijn gebeurt altijd in overleg met de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid.
- Het conceptrapport wordt digitaal in enkelvoud aangeboden aan de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid. Deze laatste toetst de resultaten aan de KNA en aan dit Programma van Eisen. Binnen een maand na ontvangst van opmerkingen op het conceptrapport wordt het eindrapport geleverd.
- De definitieve rapportage dient digitaal te worden aangeleverd bij het e-depot (edna).
- De inhoud en tekst van het rapport zijn een openbaar document.
- Van het eindrapport zullen drie analoge exemplaren aan de opdrachtgever worden gestuurd en één aan het bevoegd gezag. Tevens krijgen de opdrachtgever en het bevoegd gezag het eindrapport in pdf-formaat.
- Databases en kaartmateriaal dienen geleverd te worden in een format dat compatibel is met MS-Access en MapInfo, ArcGIS of Autocad (DWG en DXF).

9. RANDVOORWAARDEN EN AANVULLENDE EISEN

9.1. Personele randvoorwaarden

Het onderzoek moet verricht worden door een gecertificeerd archeologisch bedrijf. Het onderzoek moet worden uitgevoerd door een veldteam dat geleid wordt door een senior KNA-archeoloog en veldarcheoloog met ruime en aantoonbare ervaring in onderzoek in de regio en met relevante periode-ervaring. Het aardwetenschappelijk onderzoek wordt gedaan door een fysisch-geograaf met eveneens ruime en aantoonbare ervaring in onderzoek in de regio of door een veldarcheoloog met ruime, relevante fysisch-geografische ervaring. Metaaldetectie dient te gebeuren door iemand met ruime detectie-ervaring. De graafwerkzaamheden worden bij voorkeur uitgevoerd door een ervaren kraanmachinist. De materiaalanalyses worden uitgevoerd door specialisten met aantoonbare ervaring op het gebied van materiële cultuur, botanische en archeozoologische resten uit de te verwachten perioden.

9.2. Overlegmomenten

- De gemeente Goedereede wordt minimaal een week voor de start van het veldwerk op de hoogte gebracht van de startdatum.
- Op de volgende momenten vindt afstemming tussen de uitvoerder en de bevoegde overheid plaats: tijdens het veldwerk bij afwijkingen van het PvE of bijzondere vondsten, na het einde van het veldwerk over het uitwerkingsplan (evaluatie) en na indiening van het conceptrapport.
- Indien in de uitwerking sprake is van waardering van eco-monsters, zal een extra overleg plaatsvinden om te bepalen welke monsters voor analyse in de uitwerking betrokken worden. Deze beslissing neemt het bevoegd gezag, in overleg met uitvoerder en opdrachtgever, en dient ter beantwoording van de onderzoeksvragen.
- Evaluatieverslag is conform KNA en zo uitgebreid als noodzakelijk is om de juiste beslissing ten aanzien van de uitwerking te nemen.
- Communicatie van de onderzoeksresultaten en extern contact naar de pers verlopen altijd in overleg met de bevoegde overheid. Deze dient dan ook tijdig op de hoogte gebracht te worden van bijzondere vondsten.

9.3. Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie

Het onderzoek dient te worden uitgevoerd conform de KNA (3.2) en het PvE. Alle archeologische veldwerkzaamheden staan onder verantwoordelijkheid van de leidinggevende archeoloog. Werkzaamheden en/of situaties die afwijken van dit Programma van Eisen dienen eerst te worden voorgelegd aan de deskundige namens de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Relevante wijzigingen tijdens het veldwerk (strategie, methodiek, locatie, etc.) of tijdens uitwerking en conservering worden schriftelijk (per e-mail) aan de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid voorgelegd en mogen alleen na schriftelijke goedkeuring worden doorgevoerd. Meer- en minderwerk vindt slechts plaats na schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en de deskundige namens de bevoegde overheid.

9.4. Overige randvoorwaarden en aanvullende eisen

- De opdrachtgever is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van het terrein, evenals voor de plaatsing van afzettingen, het regelen van vergunningen, betredingstoestemming, het verwijderen van explosieven, herbestrating etc.
- De opdrachtgever is verantwoordelijk voor de afvoer van het grondwater (bronbemaling) en eventuele daarbij benodigde vergunningen, tenzij anders afgesproken. Grondwater mag geen belemmering vormen voor het onderzoek.
- De opdrachtgever verschaft de uitvoerende partij een digitale overzichtstekening van het plangebied.
- De archeologisch aannemer is verantwoordelijk voor het doen van een KLIC-melding voor de start van de werkzaamheden.

- Voorafgaand aan het veldwerk dient de opdrachtgever alle beschikbare documenten omtrent de milieukundige situatie in het plangebied te overleggen aan de archeologisch uitvoerder.
- Het goedgekeurde PvE dient tijdens het veldwerk op de werklocatie aanwezig te zijn.
- Dit PvE betreft de eisen die vanwege het archeologisch belang aan het onderzoek worden gesteld. Dit laat onverlet dat wettelijke en andere regelgeving aangaande het uitvoeren van werkzaamheden moet worden gevolgd (o.a. Arbowet).
- Additionele deelname van amateurarcheologen aangesloten bij een lokale of provinciale of landelijke vereniging op het gebied van de archeologie is welkom, mits onder begeleiding van de archeologische aannemer en tijdens reguliere werkuren. Voorwaarde hieraan is dat ze een positieve bijdrage kunnen leveren aan het veldwerk en/of inhoud van het onderzoek. De aanwezigheid van amateurarcheologen vindt schriftelijke neerslag in de dag- en weekrapporten.
- Indien inspectie in het veld plaatsvindt door de Erfgoed Inspectie, stelt de archeologisch aannemer een kopie van het rapport beschikbaar aan het bevoegd gezag. Primair doel hiervan is verbetering van de processen rondom archeologisch onderzoek in de gemeente. Met de informatie wordt vertrouwelijk omgegaan.
- Om de amateurarcheologen van de historische vereniging De Motte de gelegenheid te geven bij te dragen aan het veldonderzoek, dienen zij tijdig op de hoogte gebracht te worden van de planning. Hiervoor moet ruim van te voren contact worden opgenomen met de heer Jan Both, tel: 0187-488156, e-mail: j.c.both@isgo.nl.

10. WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN HET VASTGESTELDE PVE

10.1. Wijzigingen tijdens het veldwerk

Indien tijdens de veldwerkfase belangwekkende zaken worden aangetroffen die niet in het PvE zijn voorzien vindt overleg plaats met de bevoegde overheid en de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

Als bij de ontsluiting van het terrein of tijdens het veldwerk blijkt dat het opgestelde PvE naar het zich laat aanzien onvoldoende aansluit op de aanwezige archeologische situatie, dan dient in samenspraak met de opdrachtgever en de bevoegde overheid het PvE te worden geëvalueerd. De bevoegde overheid moet vervolgens beoordelen of het onderzoek in deze vorm doorgang kan vinden. Als dat niet zo is, moet het PvE worden geactualiseerd. Indien het onderzoek niet als zodanig kan worden uitgevoerd, wordt de opdrachtgever door de bevoegde overheid geïnformeerd over de consequenties en het nieuw te volgen proces. Pas na goedkeuring van het gewijzigde PvE door de bevoegde overheid kan het veldwerk/uitwerking worden vervolgd. De bevoegde overheid kan evenwel ook de noodzaak tot wijziging eisen, waarna overleg volgt met de uitvoerder en opdrachtgever / directievoerder.

10.2. Procedure van wijziging na de evaluatiefase van het veldwerk

Indien tijdens de evaluatiefase belangrijke wijzigingen gemaakt moeten worden in de opzet en uitvoering van het archeologisch onderzoek, wordt daarover overlegd met de bevoegde overheid en met de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

10.3. Procedure van wijziging tijdens uitwerking en conservering

Indien tijdens de uitwerkingsfase belangrijke wijzigingen gemaakt moeten worden in de opzet en uitvoering van het archeologisch onderzoek, wordt daarover overlegd met de bevoegde overheid en met de opdrachtgever. Na overeenstemming worden de wijzigingen schriftelijk vastgelegd in een bijlage bij het Programma van Eisen.

11.LITERATUUR EN BIJLAGEN

11.1. Literatuur

- Both, J.C. *et al.*, 2010: *Archeologiebeleid Goeree-Overflakkee. Duurzaam omgaan met ons bodemarchief bij ruimtelijke ordening.*
- Carmiggelt, A. en P.W.J.M. Schulten, 2002: *Leidraad 1 Veldhandleiding Archeologie*, College voor de Archeologische Kwaliteit, Zoetermeer.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2006: *Leidraad KNA Eerste Hulp bij Kwetsbaar vondstmateriaal.*
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2009: *Leidraad KNA Proefsleuvenonderzoek*, versie 1.01.
- Centraal College van Deskundigen (CCvD), 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.2.*
- Haperen, A.M.M. van, 2009: Een wereld van verschil. Landschap en plantengroei van de duinen op de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Eilanden, Zeist.
- Horn, M. & S. Moerman, 2011: *Archeologisch bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase: Dorpstienden (ong.), Ouddorp, gemeente Goedereede*, Noordwijk (B&G rapport 1090).
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie: <http://www.noaa.nl/>
- Provincie Zuid-Holland, 2010: *Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zuid-Holland*, Den Haag.

11.2. Bijlagen

1. Topografische kaart
2. Locatiekaart

Bijlage 1: Topografische kaart

Projectnummer: 28410411

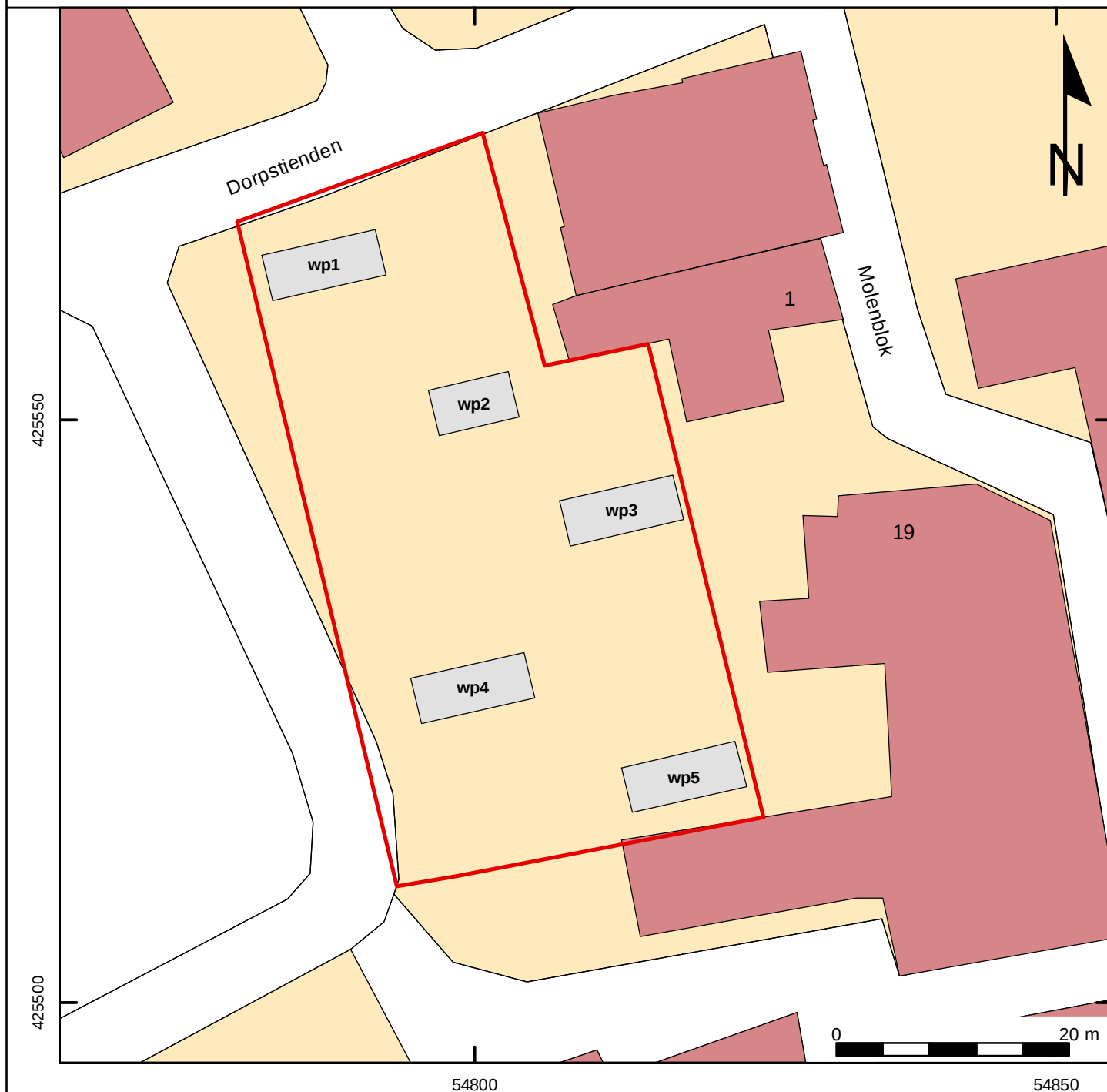
Projectnaam: Ouddorp, Dorpstienden

Legenda

Plangebied

Bijlage 2: Werkputtenplan

Projectnummer: 28410411
Projectnaam: Ouddorp, Dorpsstienden

Legenda

- Werkput
- Plangebied

Bijlage 4 Bodemonderzoek

Bijlage 5 Inspraakverslag

GEMEENTE GOEDEREDE

Inspraakverslag voorontwerpbestemmingsplan Dorpstienden, 1^e fase Ouddorp

Maatschap Blijvend Goed is voornemens aan de Dorpstienden in Ouddorp een supermarkt met bovenwoningen te realiseren. Deze ontwikkeling vormt de eerste fase van een aantal ontwikkelingen op of nabij de Dorpstienden. Om de bereikbaarheid van de Dorpstienden ook na de ontwikkeling te garanderen gaat deze eerste fase tevens uit van het realiseren van een doorsteek van de Dorpsweg, ter hoogte van de Hazersweg, naar de Dorpstienden. Bij deze doorsteek wordt ook een parkeerterrein gerealiseerd.

De eerste fase van de ontwikkeling past niet in het geldende bestemmingsplan Dorpsgebied Ouddorp. Daarom is besloten een nieuw bestemmingsplan op te stellen om de ontwikkeling mogelijk te maken.

Ter voorbereiding op de formele bestemmingsplanprocedure heeft in de periode vanaf 27 juni 2011 tot en met 7 augustus 2011 het voorontwerpbestemmingsplan Dorpstienden, 1^e fase Ouddorp ter inzage gelegen. De terinzagelegging van het voorontwerpbestemmingsplan is bekend gemaakt op de gemeentelijke website, www.goedereede.nl, alsmede in het Ons Eiland van 23 juni 2011 en het EilandenNieuws van 24 juni 2011.

Verder is het voorontwerpbestemmingsplan in het kader van artikel 3.1.1 Bro vooroverleg voorgelegd aan diverse overlegpartners.

Gedurende de periode dat het voorontwerpbestemmingsplan ter inzage heeft gelegen zijn drie zienswijzen ingediend. Omdat het ontwerpbestemmingsplan elektronisch beschikbaar zal worden gesteld is het op basis van de Wet bescherming persoonsgegevens niet toegestaan om persoonsgegevens van natuurlijke personen te verwerken. Hieraan wordt voldaan door de namen van natuurlijke personen die zienswijzen hebben ingediend niet te noemen.

Ontvangen reacties:

Inspraakreactie	Ontvangen	Gemeentelijk registratienummer
1.	28 juni 2011	2011/4190
2.	5 augustus 2011	2011/4743
3. Loyens & Loeff N.V., namens Kabegro B.V.	8 augustus 2011	2011/4773

Inspraakreactie 3, van Loyens & Loeff N.V. namens Kabegro B.V., is ingediend buiten de termijn en is daarom niet ontvankelijk. De aangedragen bezwaren zijn echter wel meegenomen in het verslag. Hieronder volgt eerst een beantwoording van de inspraakreacties. Hierbij is een samenvatting van de inspraakreacties weergegeven. De reactie op de inspraakreactie is *cursief* weergegeven. Na de individuele beantwoording is een inhoudelijke samenvatting gegeven van de aangedragen punten en hoe deze zijn verwerkt in het ontwerpbestemmingsplan.

1. Inspreker 1, 2011/4190

- a. Inspreker vraagt hoe de beoogde verbindingsweg tussen de Dorpsweg en de Dorpstienden zal worden ingericht. Het realiseren van drempels is in de ogen van de inspreker niet wenselijk. *De inrichting van een weg wordt niet in een bestemmingsplan geregeld en is op dit moment ook nog niet duidelijk. Omdat de nieuwe ontsluiting naar verwachting, evenals de Hazersweg/Dorpsweg, ingericht zal worden als 30km-zone zullen er geen drempels worden aangelegd. Hierover is echter nog geen bestuurlijk besluit genomen.*
- b. Inspreker vraagt of onderzoek is uitgevoerd naar eventuele geluidsoverlast als gevolg van de nieuwe ontsluiting. *Wettelijk gezien is het voor een 30 km-zone niet nodig om de geluidbelasting als gevolg van wegverkeerlawaaï te berekenen. In het kader van een goede ruimtelijke ordening dient wel inzichtelijk te worden gemaakt dat er sprake is van een aanvaardbaar akoestisch klimaat. Op*

basis van de verwachte verkeersgegevens zal de geluidbelasting op de gevels van de bestaande woningen maximaal 56 dB bedragen. Dit is meer dan de voorkeursgrenswaarde, die op 48 dB ligt, maar aanzienlijk minder dan de maximaal aanvaardbare waarde van 63 dB. Wanneer de geluidbelasting meer dan 48 dB bedraagt dient bekeken te worden of aanvullende maatregelen, zoals het verlagen van de maximum snelheid of het plaatsen van geluidschermen mogelijk is. Als dit niet het geval is dient afgewogen te worden of de hogere geluidbelasting toch aanvaardbaar is. In de huidige situatie is de route Hazersweg – Dorpsweg al een vrij drukke route in het centrum van Ouddorp. Veel automobilisten die de parkeerplaats Dorpstienden willen bereiken volgen nu de route Hazersweg – Dorpsweg – Dirksdoensweg – Dorpstienden. Een aanzienlijk deel van het verkeer dat gebruik gaat maken van de nieuwe ontsluiting rijdt in de huidige situatie ook al langs de aangrenzende, bestaande woningen. Het geluidsniveau wordt daarom aanvaardbaar geacht.

- c. *Inspreker vraagt wanneer de realisering van de nieuwe verbinding zal plaatsvinden. Wanneer de verbinding wordt gerealiseerd wordt niet in het bestemmingsplan geregeld. Wel staat vast dat de verbinding gereed moet zijn bij oplevering van de beoogde supermarkt en de bovenwoningen.*
- d. *Inspreker vraagt hoe de eigendomsverhoudingen er na de realisatie uit komen te zien en of er een mogelijkheid is om naast het perceel Dorpsweg 2 een strook grond van 2 meter te kopen. De toekomstige eigendomssituatie wordt niet in het bestemmingsplan geregeld. Normaal gesproken wordt de toekomstige verbinding overgedragen aan de gemeente. Aangezien het perceel niet in eigendom is van de gemeente kan er geen uitspraak worden gedaan over het al dan niet verkopen van een strook grond.*

2. Inspreker 2, 2011/4743

- a. *Inspreker meent dat de nieuwe bebouwing niet goed aansluit bij de bestaande bebouwing. De authentieke gevel van de woningen aan het Molenblok/ Dorpstienden verdwijnt uit het zicht. De woningen aan het Molenblok en het appartementengebouw Dorpstienden zijn met de voorkant naar de weg gesitueerd. De achterkanten grenzen aan het momenteel braakliggende perceel waar de ontwikkeling van de supermarkt met bovenwoningen is beoogd. Het braakliggende perceel heeft in het vigerende bestemmingsplan de bestemming 'Erven'. Binnen deze bestemming is het mogelijk bijgebouwen te realiseren met een goothoogte van 4 meter en een bouwhoogte van 6 meter. In het vigerende bestemmingsplan is het dus ook al toegestaan om bebouwing op te richten die de achtergevels van de woningen aan het Molenblok uit het zicht neemt. Om de leefbaarheid van het parkeerterrein Dorpstienden te vergroten is de wens om langs de parkeerplaats bebouwing te situeren met gemengde functies. Dat de achterkanten van de bebouwing aan het Molenblok en de Dorpstienden uit het zicht verdwijnen is een logisch en geaccepteerd gevolg.*
- b. *Inspreker meent dat door de komst van de massale bebouwing het uitzicht vanuit de bestaande appartementen komt te vervallen. Aan uitzicht kunnen geen blijvende rechten worden ontleent. Verder wordt verwezen naar het vigerende bestemmingsplan, waar bebouwing met een goothoogte van 4 meter en een bouwhoogte van 6 meter is toegestaan. Omdat het bouwplan nog niet geheel uitgewerkt was ging het voorontwerpbestemmingsplan uit van een flexibele regeling. Bij het uitwerken van het bouwplan is echter nadrukkelijk rekening gehouden met de reeds aanwezige bebouwing en de overlast, zoals het verlies aan uitzicht, is zo veel mogelijk beperkt. Zo is de afstand tussen de bestaande bebouwing en de nieuwbouw vergroot tot 5,9 meter. Aan de achterzijde van de bestaande bebouwing is de nieuwbouw wel op een kortere afstand geprojecteerd. De bebouwing is hier echter 5,9 meter hoog. Dit is in het huidige bestemmingsplan ook al toegestaan.*
- c. *Inspreker geeft aan dat de goot- en bouwhoogte afwijken ten opzichte van het huidige beeld van de locatie en de omgeving er van.*

Door het introverte karakter van het plein Dorpstienden staat de omliggende bebouwing erg op zich zelf. Deze bebouwing hoeft niet per definitie even hoog te zijn als omliggende bebouwing. Wel ligt het voor de hand dat percelen die met de achterkanten aan elkaar grenzen enigszins op elkaar zijn afgestemd als het gaat om bouw- en goothoogte. Op hoofdlijnen gaat de bebouwing uit van twee bouwlagen met een kap, met incidenteel een hoogteaccent. Dit zijn op zich gangbare uitgangspunten voor bebouwing in het centrum van een dorp. Doordat de eisen voor de hoogte van verdiepingen door jaren heen zijn verhoogt wijkt de goothoogte van de nieuwe bebouwing enigszins af van de bestaande bebouwing. Omdat het bouwplan ten tijde van het ter inzage leggen van het voorontwerpbestemmingsplan nog niet geheel was uitgewerkt is uitgegaan van een flexibele regeling voor goot- en bouwhoogte. In het ontwerpbestemmingsplan zijn de goot- en bouwhoogte beter afgestemd op het bouwplan.

- d. *Inspreker verwacht een beperking van licht en zonlicht in de bestaande woningen als gevolg van de massale bebouwing.*
Om inzichtelijke te maken wat de gevolgen van de nieuwbouw zijn voor de schaduwwerking op omliggende percelen zijn bezonningsdiagrammen opgesteld. Hieruit blijkt dat er in de periode van 21 maart tot 21 september niet of nauwelijks sprake is van schaduwwerking. Alleen in de avond is sprake van beperkte schaduwwerking. In de winterperiode is wel sprake van schaduwwerking echter de zon staat dan zo laag dat dit niet als onaanvaardbaar kan worden gezien. Bovendien moet er ook rekening mee worden gehouden dat door de bebouwingmogelijkheden in het vigerende bestemmingsplan ook al sprake is van schaduwwerking.
- e. *Inspreker verwacht dat de privacy wordt aangetast als gevolg van inkijk vanuit de beoogde bebouwing.*
Vanwege de compacte manier van bouwen in het centrum van dorpskernen is het ontstaan van inkijk in tuinen en woningen onontkoombaar. Ook in het centrum van Ouddorp zijn de woningen dusdanig dicht bij elkaar gebouwd dat ook in de huidige situatie inkijk mogelijk is. Het is dus niet reëel om te stellen dat inkijk als gevolg van nieuwbouw onmogelijk moet zijn. Bij het ontwerpen van nieuwbouwplannen moet echter wel worden voorkomen dat er onevenredige aantasting van de privacy plaatsvindt. Het bouwplan gaat uit van een gezamenlijke binnentuin van waaruit inkijk op omliggende bebouwing onmogelijk is.
- f. *Inspreker constateert dat er voor de woningen alleen een bouwhoogte is vastgesteld en geen bouwhoogte. Omdat er ook geen regels zijn over de dakhelling kan een onaanvaardbare bouwhoogte ontstaan.*
Omdat het bouwplan ten tijde van het ter inzage leggen van het voorontwerpbestemmingsplan nog niet geheel was uitgewerkt was nog geen bouwhoogte opgenomen. In het ontwerpbestemmingsplan is wel een bouwhoogte opgenomen. De onderbouw van de bouwhoogte is te vinden onder 1c.
- g. *Inspreker wijst er op dat het bouwblok gedeeltelijk is ingetekend op een perceel dat niet in eigendom is van de initiatiefnemer. Inspreker is van mening dat het plan daarom niet uitvoerbaar is.*
De constatering dat het bouwblok niet geheel op eigen terrein is gesitueerd klopt. Het bouwplan is daarom dusdanig aangepast dat het gebouw geheel op grond van de initiatiefnemer wordt gesitueerd. Het bouwblok in het bestemmingsplan is hierop aangepast.
- h. *Inspreker constateert dat er een verkeersbestemming wordt toegekend aan de strook grond direct grenzend aan het appartementencomplex Dorpstienden. De grond is echter niet in eigendom van de initiatiefnemer en er is geen recht van overpad gevestigd. Inspreker is van mening dat het plan daarom niet uitvoerbaar is.*
De constatering dat de strook grond niet in eigendom is van de initiatiefnemer en er geen recht van overpad is gevestigd klopt. Daarom is besloten de betreffende strook buiten de grenzen van het bestemmingsplan te houden.

- i. Inspreker is van mening dat eventuele nieuwbouw op minimaal 2,5 meter van de erfgrens moet worden gesitueerd, aangezien dit bij de bouw van het complex Molenblok/ Dorpstienden ook het geval was.
Wettelijk gezien zijn er geen eisen voor de afstand van bebouwing tot de erfgrenzen. Hoe groot de afstand van nieuwe bebouwing tot de perceelsgrens moet bedragen is een stedenbouwkundige afweging van het gemeentebestuur die bij vaststelling van het bestemmingsplan moet worden gemaakt.
Het plan is inmiddels enigszins aangepast waardoor de afstand tot de perceelsgrens is vergroot.
- j. Inspreker is van mening dat de realisatie van de supermarkt ten koste gaat van de verkeersveiligheid. Dit omdat in de nieuwe situatie de vrachtauto's voor de bevoorrading van de supermarkt langs een peuterspeelzaal loopt.
De mening van de inspreker dat de komst van de supermarkt ten koste gaat van de verkeersveiligheid wordt alleen gemotiveerd met het gegeven dat vrachtauto's voor de bevoorrading nu langs een peuterspeelzaal rijden. In de huidige situatie heeft een groot deel van het centrum van Ouddorp de bestemming 'centrumvoorzieningen'. Binnen deze bestemming zijn diverse functies toegestaan, waaronder detailhandel en maatschappelijke voorzieningen. Het is daarom aannemelijk dat in de huidige situatie ook al situaties voorkomen waarbij de bevoorrading van winkels gebeurt langs voorzieningen als een peuterspeelzaal. En als dit in de huidige situatie niet het geval is biedt het bestemmingsplan hier in ieder geval de mogelijkheid toe. Het feit dat beide functies naast elkaar mogelijk worden is daarom geen reden om niet mee te werken aan het plan. Het nemen van eventuele verkeersmaatregelen staat los van de bestemmingsplanprocedure.
- k. Inspreker meent dat door de bouwactiviteiten gevaarlijke situaties en een kans op schade aan omliggende woningen ontstaat.
Bij bouwactiviteiten gaat het altijd om een tijdelijke situatie. Dat hierbij enige overlast ontstaat voor omwonenden is onontkoombaar. Dit zal echter zo veel mogelijk voorkomen worden door een veilige inrichting van de bouwplaats, routing van bouwverkeer en overige maatregelen die voorkomen dat overlast of blijvende schade aan omliggende bebouwing ontstaat. Eventuele overlast of blijvende schade aan omliggende bebouwing is geen reden om medewerking aan een bouwplan te ontfagen.
- l. Inspreker geeft aan dat in het bestemmingsplan niet genoemd wordt dat de verbinding Molenblok – Dorpstienden wordt afgesloten. Inspreker beweert dat de verkeersonveiligheid alleen maar zal toenemen.
Het bestemmingsplan gaat niet over het al dan niet afsluiten van wegen. De bewering dat deze afsluiting noodzakelijk zou zijn voor de waarborging van de verkeersveiligheid is verder niet gemotiveerd.
- m. Inspreker meent dat de verkeersaantrekkende werking van de supermarkt is onderschat, aangezien in het huidige pand van de supermarkt, aan het Molenblok, een supermarkt mogelijk blijft.
In het geldende bestemmingsplan heeft het huidige pand van de supermarkt de bestemming 'centrumvoorzieningen'. Binnen deze bestemming zijn diverse functies mogelijk. Welke functie zich in de toekomst zal vestigen in dit pand is niet duidelijk. Echter ook indien zich opnieuw een supermarkt zal vestigen in dit pand zal de toename van het aantal verkeersbewegingen niet dusdanig zijn dat de capaciteit van de omliggende wegen onvoldoende zou zijn. Omdat het niet voor de hand ligt dat er een volledig nieuwe supermarkt zich zal vestigen in de kern Ouddorp is in de toelichting van het bestemmingsplan gerekend met het aantal verkeersbewegingen dat hoort bij reguliere detailhandel. Dit zou ook minder kunnen zijn indien het pand een andere functie krijgt.
Overigens gaat het plan ook uit van een nieuwe ontsluiting van het parkeerterrein richting de Dorpsweg. Hoewel dit moeilijk te berekenen is kan er van uit worden gegaan dat hierdoor de ontsluiting van de parkeerplaats via het Molenblok ontlast zal worden.

- n. Inspreker is van mening dat het parkeren niet goed is opgelost. Het beoogde parkeerterrein aan de zuidkant van Ouddorp is nog erg onzeker.
In de parkeerkelder komen er volgens het ontwerp 48 parkeerplaatsen. Daarnaast worden op het perceel nabij de nieuw te realiseren ontsluiting 41 parkeerplaatsen aangelegd. Dit aantal wordt voldoende geacht om in de parkeerbehoefte als gevolg van de nieuwbouw te voorzien. De verwachting is wel dat de parkeergelegenheid bij de nieuwe ontsluiting een tijdelijke oplossing is. Wanneer dit perceel ontwikkeld zal worden zal er een alternatief voor de parkeerruimte moeten zijn. In het bestemmingsplan is de parkeerplaats bij de nieuwe ontsluitingsweg opgenomen.

3. Loyens & Loeff namens KABEGRO B.V., 2011/4773

- a. Inspreker kan zich er niet in vinden dat er een supermarkt wordt ontwikkeld terwijl de bestaande supermarkt voldoende uitbreidingsmogelijkheden heeft.
Of de eigenaar van de supermarkt in het huidige pand gevestigd wil blijven of zich op een nieuwe locatie wil vestigen is niet aan de gemeente. De gemeente heeft alleen een afweging gemaakt of een nieuwe supermarkt ruimtelijk mogelijk en wenselijk is op de beoogde locatie.
- b. Door de komst van een nieuwe supermarkt verwacht de inspreker dat zijn eigen pand minder makkelijk te verhuren zal zijn, te meer omdat het niet waarschijnlijk is dat een nieuwe supermarkt zich in dit pand zal vestigen.
Indien de inspreker meent recht te hebben op een te gemoedkoming in planschade kan nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden hiertoe een verzoek worden ingediend. In de detailhandelsvisie Goeree-Overflakkee is aangetoond dat er voldoende ruimte is voor een extra supermarkt.
- c. Inspreker beweert dat de komst van een nieuwe supermarkt geen positief effect heeft voor het dorp Ouddorp. Er is ook geen distributie planologisch onderzoek opgesteld, dus onduidelijk is of er voldoende marktruimte is.
De detailhandelsvisie Goeree-Overflakkee bevat een onderzoek naar de beschikbare marktruimte voor detailhandel. Er is dus wel degelijk onderzocht of er voldoende marktruimte is voor een nieuwe supermarkt.
- d. Door de realisatie van de nieuwe supermarkt ontstaat een tekort aan parkeerplaatsen op het bestaande parkeerterrein Dorpstienden.
Zie 2n.
- e. In het voorontwerpbestemmingsplan wordt er van uit gegaan dat er op de huidige locatie van de supermarkt geen nieuwe supermarkt zich zal vestigen. Inspreker voorziet een onacceptabele toename van verkeers- en parkeerdruk aangezien niet zeker is dat er geen supermarkt zich zal vestigen in het bestaande pand.
Bij het berekenen van de parkeernorm is de nieuwe invulling van de huidige supermarkt niet van belang. Er moeten voldoende parkeerplaatsen komen voor de nieuwe ontwikkeling. Hier is aan voldaan.
Voor de verkeersdruk zie onder 2m.

Conclusie

Naar aanleiding van de inspraakreacties is een aantal zaken in het bouwplan aangepast. Zo is de afstand tussen het bestaande appartementencomplex Dorpstienden en de nieuwbouw vergroot. Daarbij zijn bezonningsdiagrammen opgesteld om inzichtelijk te maken in hoeverre omwonenden last hebben van schaduwwerking van het nieuwe gebouw.

Verder is zeker gesteld dat er in de directe omgeving van het plangebied voldoende parkeerplaatsen zijn doordat nabij de nieuwe ontsluiting een parkeerterrein wordt aangelegd.

Overige inspraakreacties kunnen worden weerlegd.

Bijlage 6 Beschaduwing 'Centrumplan Ouddorp / Albert Heijn'

Beschaduwing “Centrumplan Ouddorp/ Albert Heijn”

IOB Documentnummer 101348R01

Revisie A
10 november 2011

Blijvend Goed

Van Helmontstraat 97
3029 AA Rotterdam

Datum uitgifte
10 november 2011

Status
Revisie A

Opgesteld door
T. van Alphen

Goedgekeurd door
A. van der Bok

Inhoudsopgave

01 Inleiding	2
02 Beschaduwing	3
03 Resultaten	4
Beschaduwing 21 Maart	6
Beschaduwing 21 Juni	9
Beschaduwing 21 September	12
Beschaduwing 21 December	15

01 INLEIDING

In opdracht van Blijvend Goed, dhr. M. Hobbensiefken is van project "Centrumplan Ouddorp/ Albert Heijn" aan de Dorpstienden te Ouddorp een onderzoek verricht naar de schaduwwerking van het nieuwbouwplan.

Het doel van het onderzoek is het bepalen van schaduwvlakken op de belendende percelen ten gevolge van de nieuwbouw. Door op verschillende representatieve data en tijdstippen de beschaduwning te bepalen kan de schaduw ten gevolge van de nieuwbouw worden beoordeeld.

Voor het pand aan de Molenblok 7 (winkelruimte o.a. Gall&Gall en 4 appartementen) is een simulatie gemaakt van de beschaduwning op het daadwerkelijke gebouw op basis van de beschikbare tekeningen van dat object.

02 BESCHADUWING

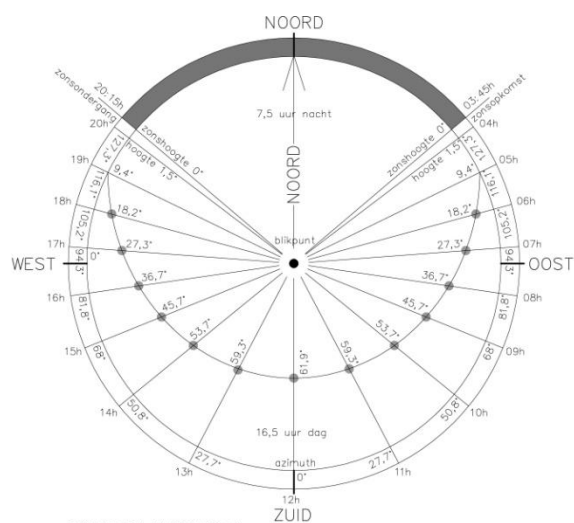
De effecten als gevolg van de nieuwbouw zijn middels een computersimulatie inzichtelijk gemaakt. De simulatie is verricht per seizoen op vier momenten per dag. De meetmomenten zijn 21 maart, 21 juni, 21 september en 21 december. De gesimuleerde tijdstippen zijn 09.00 uur, 12.00 uur, 15.00 uur en 18.00 uur. Ter illustratie zijn er perspectieven van dezelfde meetmomenten toegevoegd, gemaakt op de volgende tijdstippen: 14.00 uur en 16.00 uur. Voor de tijdstippen is de lokale tijd aangehouden. Dat wil zeggen dat voor juni en september de zomertijd is aangehouden en voor maart en december de wintertijd.

In de winter is de zon minder vaak aanwezig en wordt bij bewolkte dagen het daglicht evenredig verspreid. Daarnaast is er in de winter altijd al veel schaduw van naastgelegen bebouwing en erfafscheidingen door de laagstaande zon. In de zomer staat de zon zo hoog dat er bijna geen zonlicht uit de tuinen en woningen wordt weggenomen. Dit onderzoek staat los van schaduw van bestaande bomen en regenachtige dan wel bewolkte dagen.

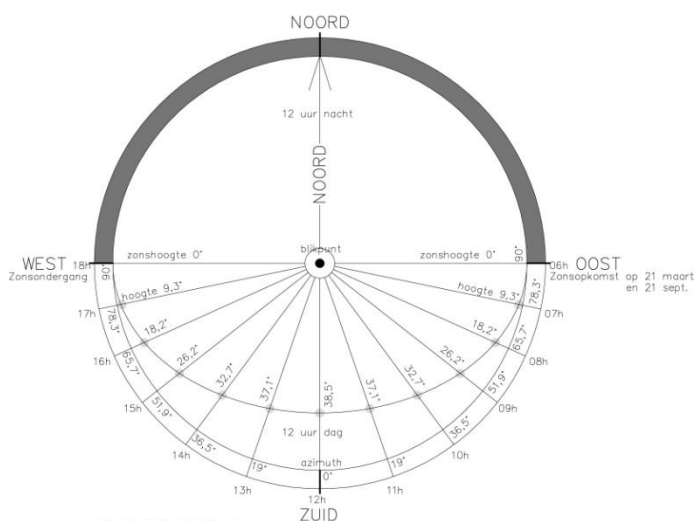
03 RESULTATEN

Met het realiseren van de nieuwbouw zal de beschaduwning van het bouwplan grotendeels over eigen- en openbaar terrein vallen. Hetgeen niet wegneemt dat de schaduwwerking ook op de belendende percelen en gebouwen valt. De verschillende jaargetijden geven een beeld van het verloop van de te verwachten schaduwwerking op deze percelen en gebouwen. Op de volgende pagina zijn de bezonningsdiagrammen (zonnebaanschema's) weergegeven waarop de beschaduwning is gebaseerd.

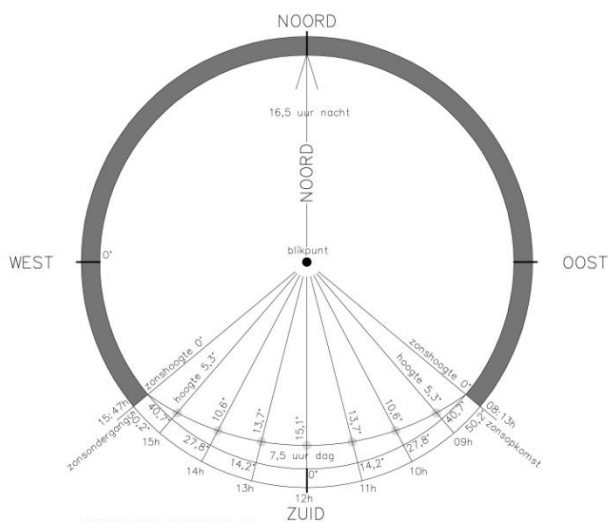
In de ochtend valt geen schaduw op de achterliggende belendende percelen. Naarmate de middag vordert valt de schaduw op het achterliggende terrein achter de nieuwbouw en de belendende percelen. In maart / september & december is de zonhoogte gering en is de schaduwwerking in de middag op de achterliggende percelen het grootst. In december is er om 18:00h geen sprake van schaduwwerking ("zon onder"). Op de navolgende overzichten kan worden afgelezen wat de schaduwwerking zal zijn tengevolge van de nieuwe toestand.

ZONNEBAANSHEMA
Zomerpunt
(omstreeks 21 juni)

ZONNEBAANSHEMA
Lente- en herfstpunt
(omstreeks 21 maart/ 21 sept.)

ZONNEBAANSHEMA
Winterpunt
(omstreeks 23 december)

BESCHADUWING 21 MAART

21 Maart
09.00h

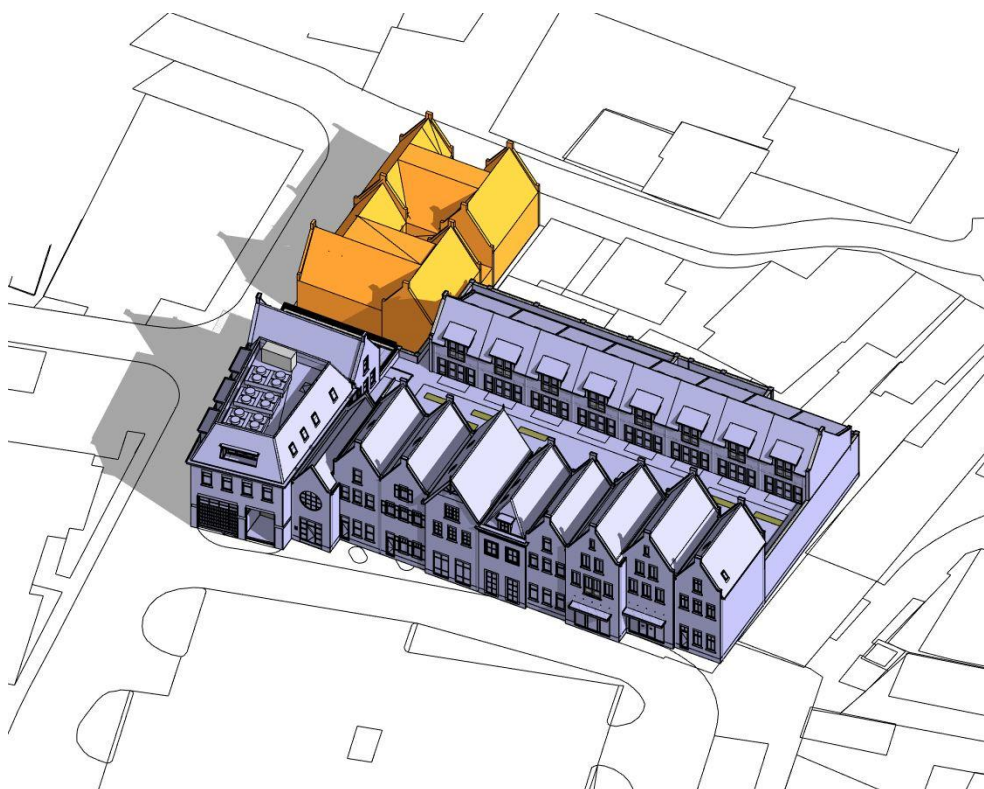
21 Maart
12.00h

21 Maart
15.00h

21 Maart
18.00h

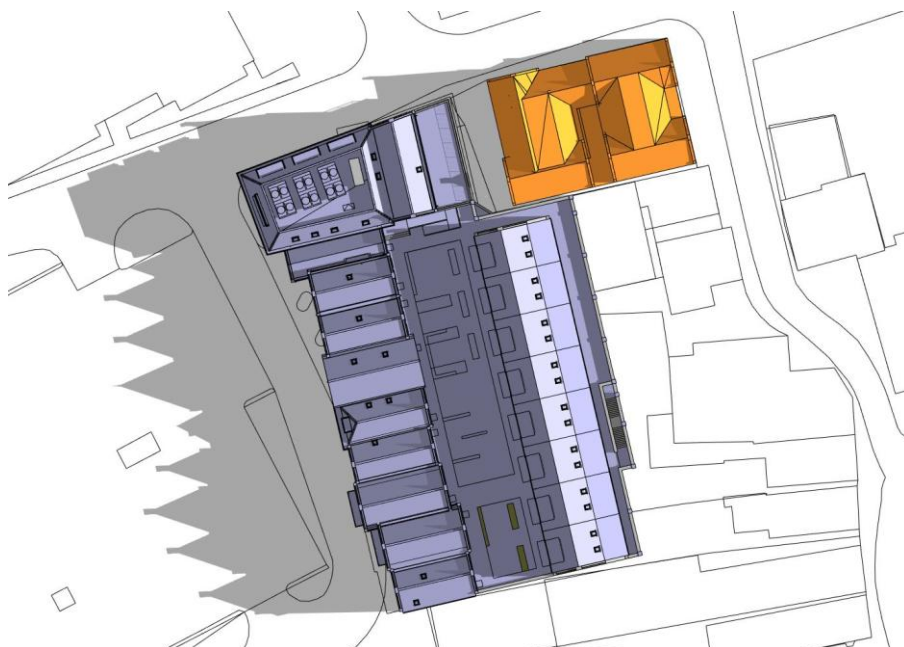

Perspectief
21 Maart
14.00h

Perspectief
21 Maart
16.00h

BESCHADUWING 21 JUNI

**21 Juni
09.00h**

**21 Juni
12.00h**

**21 Juni
15.00h**

**21 Juni
18.00h**

Perspectief
21 Juni
14.00h

Perspectief
21 Juni
16.00h

BESCHADUWING 21 SEPTEMBER

21 September
09.00h

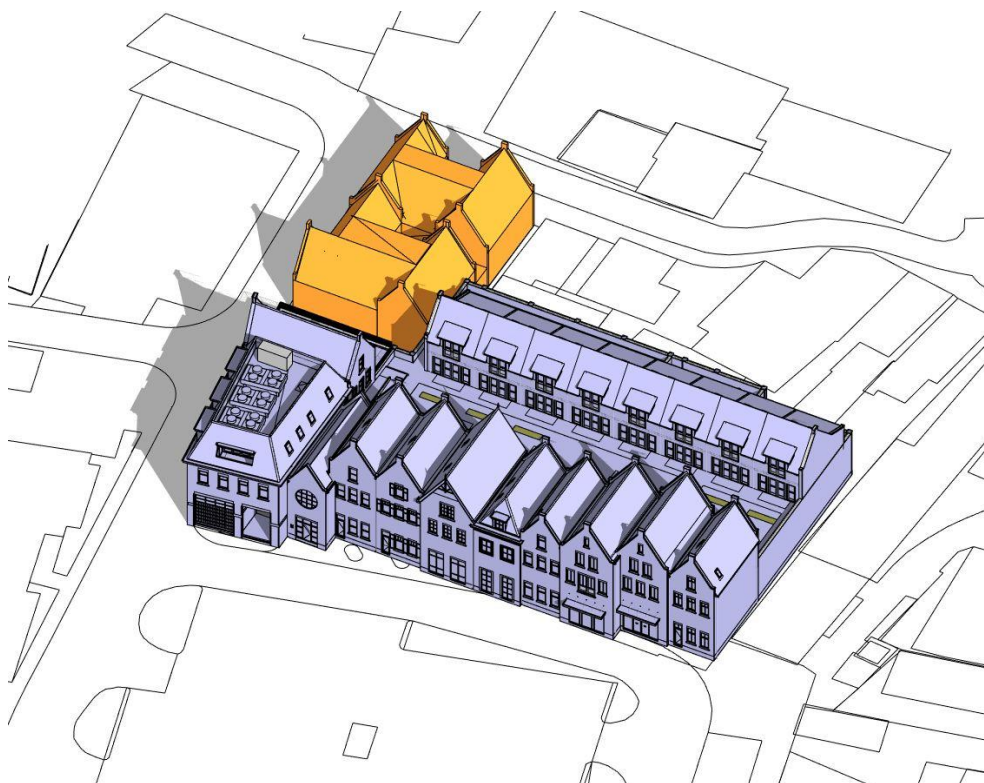
21 September
12.00h

**21 September
15.00h**

**21 September
18.00h**

Perspectief
21 September
14.00h

Perspectief
21 September
16.00h

BESCHADUWING 21 DECEMBER

21 December
09.00h

21 December
12.00h

21 December
15.00h

21 December
18.00h
(Zon onder)

Perspectief
21 December
14.00h

Perspectief
21 December
16.00h

Bijlage 7 Brieven overleginstanties

Gemeente Goedereede
De heer M Hoogmoed
Postbus 38
3253 ZG OUDDORP

2011/4504 9 JUL 2011 RO

Gemeente Goedereede					
Ingekomen					
Nr.	Afd.				
Parafering	Burg.	Weth.	Weth.	Weth.	Secr.
Gezien					
Behandeld					
Klass:nr.	-1731-212				

bezoekadres
Dwarsweg 40
3241 LB Middelharnis

postbus
Postbus 313
3240 AH Middelharnis

telefoon (0187) 488 111

telefax (0187) 488 199

e-mail biago@isgo.nl

ons kenmerk

IZ - 11-0502 / 322

uw kenmerk

uw brief van

behandeld door

L. Serieese

doorkiesnummer

0187- 488 181

verzonden

onderwerp

Voorontwerpbestemmingsplan
Dorpsstienden 1e fase, Ouddorp

bijlage(n)

datum

15 juli 2011

Het biago is een inkoop-
samenwerkingsverband
tussen de gemeenten
Dirksland, Goedereede,
Middelharnis, Oostflakkee
en het Isgo.

Geachte heer Hoogmoed,

Na bestudering van het voorontwerpbestemmingsplan zien wij geen aanleiding tot het geven van een inhoudelijke reactie. Wel vinden wij het een gemiste kans dat aan onderwerp duurzaamheid geen aandacht wordt besteed in het toelichting.

Met vriendelijke groet,

L. Serieese
Specialist Omgevingskwaliteit

provincie **HOLLAND**
ZUID

Burgemeester en Wethouders
van GOEDEREDE

Gemeente Goedereede
Ingekomen

2011/4p89 30 JUN 2011

Nr.	STUF	Weth.	Weth.	Weth.	Bev.
Parafering					
Gezien					
Behandeld					
Klass.nr.					

Handwritten: 173.21

Directie Ruimte en Mobiliteit
Afdeling Ruimte, Wonen en Bodem
Contact
M.L. van der Pol
T 070 - 441 74 78
ml.vander.pol@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum **28 JUNI 2011**

Ons kenmerk
PZH-2011-295683896
Uw kenmerk

Bijlagen

Onderwerp

Vooroverleg ex artikel 3.1.1 Bro VOBP
Dorpstienden 1e fase, Ouddorp.

Geacht college,

Ik heb kennis genomen van het bovengenoemde voorontwerpbestemmingsplan. Het plan geeft aanleiding tot de volgende reactie.

Het provinciale beoordelingskader is vastgelegd in de provinciale Structuurvisie en de verordening Ruimte. Het plan is conform dit beleid.

Dit is een gecoördineerde reactie van alle betrokken directies van de provincie.

Hoogachtend,

de directeur van de directie Ruimte en Mobiliteit,
voor deze,

L.M.M. van Herpt

Plv. hoofd bureau Ontwikkeling en Realisatie

Deze brief is digitaal vastgesteld, hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Trams 8 en 9 en bussen
18, 22, 65 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

VERZONDEN 29 JUNI 2011

DATUM - 7 JULI 2011
UW E-MAIL VAN 22 juni 2011
UW KENMERK
ONS KENMERK BL/U 1105441

CONTACTPERSOON M. Brouwer
DOORKIESNUMMER 088 974 33 74
E-MAILADRES m.brouwer@wshd.nl
AANTAL BIJLAGEN

INGEKOMEN NR. E1102063/I1105145
ONDERWERP Reactie op voorontwerpbestemmingsplan 'Dorpstienden 1^e fase' te Ouddorp

Gemeente Goedereede
T.a.v. dhr. M. Hoogmoed
Postbus 38
3253 ZG Ouddorp

Gemeente Goedereede					
Ingekomen					
2011/4304 8 JUL 2011 RO					
Nr.	Afd.				
Parafering	Burg.	Weth.	Weth.	Secr.	
Gezien					
Behandeld					
Klass.	-1.731.212				

waterschap
Hollandse
Delta

Geachte heer Hoogmoed,

In het kader van de Wro procedure heeft u ons per e-mail van 22 juni 2011 en per brief van 21 juni 2011 in kennis gesteld van het voorontwerpbestemmingsplan 'Dorpstienden 1^e fase' te Ouddorp.

Het bestemmingsplan maakt de realisatie van nieuwbouw en winkelfaciliteiten in de kern van Ouddorp mogelijk. Door deze ontwikkeling zal de verharding in het plangebied toenemen. De afvoer van hemelwater en vuilwater wordt gescheiden aangeboden. Omdat er nabij het plangebied geen oppervlaktewater aanwezig is, zal de afvoer van schoon hemelwater via infiltratie in de zandige bodem plaatsvinden.

Het plan voldoet daarmee aan onze uitgangspunten voor waterkwantiteit en waterkwaliteit. Op het gebied van wegen en waterkeringen hebben wij geen opmerkingen.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Mocht u nog vragen hebben dan kunt u contact opnemen met de heer M. Brouwer van de afdeling Beleid.

Hoogachtend,

namens dijkgraaf en heemraden,

J.C.M. Zoun MBA
hoofd Juridische zaken a.i.

Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk
Postadres Postbus 4103
2980 GC Ridderkerk
telefoon 088 974 30 00
fax 088 974 30 01
internet www.wshd.nl
info@wshd.nl